وتەو پەندەکانی

لوقمانی حەکیم

جەزا بارامی

چاپی سێیەم ٢٠١٠

وتە و پەندەکانی

لوقمانی حەکیم

کۆکردنەوەی

جەزا بارانی

چاپی سێیەم

١٤٣١ کۆچی

٢٠١٠ زایینی

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لُقْمَـٰنَ ٱلْحِكْمَةَ أَنِ ٱشْكُرْ لِلَّهِ ۚ
وَمَن يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن كَفَرَ
فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ حَمِيدٌ﴾

لقمان: ١٢

- ناوی کتێب : وتەو پەندەکانی لوقمانی حەکیم
- کۆکردنەوەی: جەزا بارامی
- تایپ: رەوا جەمیل - یعقوب أحمد
- دیزایین: سەنتەری یاد
- بەرگ: رەوا جەمیل
- نۆبەی چاپ: چاپی سێ یەم
- ساڵی چاپ: ٢٠١٠
- تیراژ: (٣٠٠٠) دانە

پێشەکی

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان

بەڕێزان : راجیایی هەیە لەنیوان زانایاندا کە ئایا لوقمانی حەکیم پێغەمبەر بووە یان نا بەلاّم بۆچوونی بەهێز تر ئەوەیە کەپێغەمبەر نەبووە لوقمانی حەکیم لە سەردەمی پێغەمبەر داود دا ژیاوە پیاوێکی رەش پێستی حەبەشی کۆیلەو دارتاش بووە خوای گەورەش سورەتێکی بەناوی ئەوەوە ناوناوە و هەندێك لە ئامۆژگاریەکانیشی لەو سورەتەدا هاتووە ئەم کتێبەی بەردەستیشتان وتەکانی ئەو پیاوەیە کەبە راستی پەندەکانی چونکە گشتگیرن بۆ هەمووانە لە پێش هەموانیشدا دەبێت دایکان و باوکان سود لەم ووتانە وەربگرن لەپەروەدەکردن و پیگەیاندنی رۆلّەکانیاندا

حوزەیرانی ٢٠٠٩

وتە و پەندەکانی لوقمانی حەکیم

١- کورە شیرینەکەم: نەکەی کەسێك یان شتێك بکەی بەهاوبەش‌و هاوتای خـوا، چونکە بەڕاستی هاوتاو هاوبـەش پەیـداکردن بۆخـوا سـتەمێکی گەورەیـە کـە مـرۆڤ لەخۆی دەکات.

٢-ئەی کوڕی ئازیزم: بەڕاسـتی ئەگـەر گوناهێـك بەئەنـدازەی تۆوی خەردەلـەیـەك هـەبێت و لـەناو بەردێکـدا لـەناو ئاسمانـەکان یـان لەزەویـدا حەشـار درابێـت خـوا دەیهێنێتەوە ڕێت، بەڕاستی خوا هیچ شتێکی لاشاراوە نییەو زۆریش ئاگادارە.

٣- کوڕی شیرینم: نوێژەکانت بە چاکی ئەنجام بدە، فـەرمان بکـە بەچـاکەو ڕێگـری بکە لەخراپەو ئارام بگرە لەبەرامبەر ئەو ناخۆشیانەی توشت دەبن، بەڕاسـتی ئەوانـەی کە باسکران شتانێکن کە دەبێت هەر ئەنجام بدرێن.

٤- کوڕی شیرینم: ڕووت وەرمەگێڕە لەخەڵك و بەنازو فیزەوە مەڕۆ بەسەر زەویدا، بەڕاستی خوا ئەوکەسانەی خۆشناوێت کەبە نازو فیزەوە بەسەر زەویدا دەڕۆن.

٥- کوڕی شیرینم: لەکاتی ڕۆشتندا مامناوەندی بڕۆو بەدەنگی نزم قسە بکە، چونکە بەڕاستی ناخۆشترین دەنگ و بێزارترین دەنگ دەنگی گوێدرێژە.

٦- کوڕی خۆم: ئامۆژگاریت دەکەم بەدوو شت کە دەستیان پێوە بگریت سەلامەت دەبیت ١(پارە تا پێی بژیت) ٢(ئایین بۆ سەرفرازی ڕۆژی دوایت).

٧- ئەی کوڕی شیرینم: بەهۆی کەسابەتی حەڵاڵەوە خۆت لە هەژاری بپارێزە چونکە هەرکەسێك هەژار بوبێت سێ شتی تووش بووە ١(کورتی لە ئاینەکەیدا)٢(لاوازی لـە عەقڵیدا)٣(نەمانی پیاوەتی) لەو سیانەش گەورەتر خەڵك بەسوك تەماشای دەکەن.

٨- کوڕی خۆم: دانایی و حیکمەت هەژار دەکـات بەپاشـا، نەکـەی قینـاع بپۆشـی بەشەو ترسناکەو بەڕۆژ بێزراوە.

٩- ئەی كوڕی شیرینم: لە كارەكانتدا ڕاوێژ بەخاوەن ئەزموون‌و دنیا دیدەكان بكە تا بیروبۆچوونی خۆیانت بەخۆڕایی بدەنێ كە خۆیان بەهەوڵ و ماندووبوون دەستیان كەوتووە.

١٠- ئەی كوڕی خۆم: ئەگەر گەدەت پڕ كرد بیركردنەوەت نامێنێت‌و دانایت كەردەبێت‌و ئەندامانی لاشەت هەمووی لە كاردەكەون .

١١- ئەی كوڕی شیرینم: زۆر یادی خوا بكە، چونكە كەسێك یادی خوا بكات خوای گەورەش یادی ئەو كەسە دەكات.

١٢- ئەی كوڕی خۆم: باگوناهەكانت هەمیشە لەبەرچاوت بن، چاكەكانیشت پشت گوێ بخە، لە گوناهەكانت پەشیمان بەو چاكەكانت بەزۆر مەزانە.

١٣- ئەی كوڕی شیرینم: هەركاتێ گوناهبارێكت بینی قسەی پێ مەڵێ، لەو كاتەدا گوناهەكانی خۆت بێنەوە یاد چونكە تۆ تەنها پرسیاری كردەوەكانی خۆت لێ دەكرێت.

١٤- ئەی كوڕی خۆم: گوێڕایەڵی خوابكە، چونكە هەر كەسێك گوێڕایەڵی خوا بكات هەرچی ئاوات و مەبەستی هەیە بۆی جێ بەجێ دەكات‌و لە خراپەی خەڵكیش دەپارێزێت.

١٥- ئەی كوڕی خۆم: گوێ بەدنیا مەدەو دڵت پێی خۆش نەبێت چونكە تۆ بۆئەوە دروست نەكراویت، خوای گەورە هەر شتێكی لەدنیادا دروستكردبێت زۆر ئاسانتر بووە لەلای لە دروستكردنی خودی دنیا، لەبەرئەوەی هیچ خۆشیەكی نەكردووە بەپاداشت بۆ چاكەكاران‌وهیچ ناخۆشییەكیشی نەكردووە **بەسزا**بۆ خراپەكاران.

١٦- ئەی كوڕی خۆم: ئارام بگرەو خاوەن باوەڕ بەو جیهادی نەفست بكە، بزانە كە ئارامگرتن بلندیو گەورەییو بەزەییو دنیا نەویستیو هەستكردن بەچاودێری خوای تیایە، هەركاتێ لەبەرامبەر حەرامدا ئارامگر بوویت‌و دنیات بەكەم گرت‌و

نارەحەتییەکانیت لەلا هیچ نەبوو ئەوکاتە هیچ شتێك لەمردن بەلاتەوە خۆشتر نابێت‌و چاوەڕێی مردن دەکەیت.

١٧- کوڕی خۆم: لەیادی خوا بێ ئاگا مەبەو لە خوابترسەو باکەسیش پێت نەزانێت خەڵکی لەخۆت بایت نەکەن، بەقسەی نەزان نەخەڵەتێی، چونکە بەڕاستی تۆ مرواری لەدەستایەو وادەزانی پشقلە.

١٨- کوڕی شیرینم: نەرم‌و نیان بە، هەمیشە هاوڕێی چاك بە، زۆر بیربکەرەوەو کەم قسە بکە مەگەر لە وتنی ڕاستیدا زۆر بگری‌و کەم پێبکەنە، گاڵتەو سوعبەت زۆر مەکەو قیژە قیژ مەکەو دەمەقاڵێ زۆر مەکە، هەر کاتێك بێدەنگ بوویت با بێدەنگییەکەت بیرکردنەوە بێت هەر کاتێکیش قسەتکرد بەدانایی قسە بکە.

١٩- کوڕی شیرینم: ماڵەکەت بەفیڕۆ مەدە ماڵی خەڵکیش بەچاك مەزانە، ماڵی خۆت ئەو ماڵەیە کەلەپێش خۆتدا بەڕێی دەکەیت‌و ماڵی خەڵکیش ئەو ماڵەیە کەلە دوای مردن بەجێی دەهێڵێت.

٢٠- ئەی کوڕی شیرینم: هەموو هەوڵێکت لە چاکەدا بابەزۆر لەخۆکردن بێت‌و هەرگیز نەڵێی بەسە، ئەوەندەش گرنگی بەدنیا مەدە کە ئاگات لەخۆ ئامادەکردن بۆ ڕۆژی دوایی نەمێنێت.

٢١- ئەی کوڕی خۆم: هەرکاتێك خوای گەورە نیعمەتێکی پێ بەخشیت با شوێنەواری نیعمەتەکەی بەسوپاس گوزاریت بۆی‌وخۆبەکەم زانینت بەرامبەری‌و چاکەکردن لەگەڵ خەڵکیدا ببینێت بەسەرتەوە هەموو شتێك بەڵای خۆی هەیە، بەڵای کردەوەی چاکەش لە خۆڕازی بوونە.

٢٢- ئەی کوڕی خۆم: ئەنجامدانی نوێژە فەرزەکان لە هەموو کارێك چاکترە.

٢٣- ئەی کوڕی خۆم: لەگەڵ کۆمەڵێکدا دابنیشە کە یادی خوابکەن، چونکە ئەگەر زانابیت ئەوا زانستەکەت سوودت پێ دەگەیەنێ، خۆ ئەگەر نەزانیش بیت فێری شتت

ددکەن، ئەگەر بەزەیی خوا یان ڕۆزی خوا دابارى بەسەریاندا ئەوا تۆش بەشدار دەبیت تیایدا.

٢٤- ئەی کوڕی شیرینم: لەگەڵ کۆمەڵێکدا دامەنیشە کە یادی خوا ناکەن، چونکە ئەگەر نەزان بیت ئەوا زیاتر نەزانت دەکەن، خۆ ئەگەر زاناش بیت ئەوا زانستەکەت سوودت پێ ناگەیەنێ، ئەگەر نەفرەتی خوا یان تووڕەیی خوا دابارى بەسەریاندا ئەوا تۆش بەشدار دەبیت تیایدا.

٢٥- کوڕی خۆم: سوپاسی کەسێك بکە کە چاکەت لەگەڵدا دەکاتو چاکەش لەگەڵ کەسێك بکە کە چاکەت لەگەڵ دەکات، چونکە نیعمەت بەهۆی سپڵەیەوە لەناودەچێتو بەهۆی سوپاسکردنیشەوە دەمێنێتەوە.

٢٦- ئەی کوڕی شیرینم: بەڕاستی دنیا دەریایەکی قوڵەو خەڵکانێکی زۆر تیایدا خنکان، با کەشتیەکەشت تیایدا تەقوای خواوکردەوەی چاکەو ئەو توێشووەت بێت کە هەڵی دەگریت، هەوڵبدە باتیایدا قازانج بکەیت، ڕۆژەکانی شەپۆلی دەریاکەنو کتێبەکەی خواش ڕێنیشاندەرەو گێڕانەوەی نەفس لە ئارەزوو حەبلەکانێیو مردنیش کەنارەکەیەتیو قیامەتیش سەختەو تۆ دەچیت بۆ ئەوێو فەرمانڕەواش لەوێ هەر خوایە.

٢٧- ئەی کوڕی شیرینم: تەوبەکردن دوامەخە چونکە لەپڕ مردن یەخەت پێ دەگرێت.

٢٨-ئەی کوڕی شیرینم:ئەگەر ویستت هاوڕێیەتی کەسێك بکەیت سەرەتا تووڕەی بکە ئەگەر لەکاتی تووڕەییەکەیدا ئارامی گرت ئەوا باشە ئەگەر نا ئەوا هاوڕێیەتی مەکە.

٢٩- ئەی کوڕی خۆم: لەو ڕۆژەوە کە تۆ هاتویتە دنیاوە تۆ پشتی تێ دەکەیتو لەقیامەت نزیك دەبیتەوەو بەرەو لای دەڕۆیت.

٣٠- ئەی کوڕی خۆم: خۆت لەقەرزکردن بپارێزە چونکە دەبێتە هۆی زەلیلی ڕۆژو خەفەتی شەو.

٣١- ئەی کوڕی خۆم: هەمیشە بڵێ خوایە لێم خۆشبە چونکە هەندێ کات هەیە پاڕانەوە تیایدا گیرادەبێت.

٣٢-ئەی کوڕی شیرینم: لەوکەڵەشێرە زیرەکتربە لە کاتێکدا ئەو لەگەڵ بەرەبەیانـدا دەخوێنێ و تۆش لە ناو جێگەکەتدا خەوتویت.

٣٣ -ئەی کـوری شـیرینم: هەرکەسـێك لـەتوانای خـۆی زیـاتر هـەڵبگرێت پـەکی دەکەوێت، هەر کەسێك بەخۆی بنازێت تیا دەچێت، هەرکەسێك فیز بەسەر خەڵکیدا لێ بدات خوا زەلیلی دەکات، هەر کەسێك بـۆ کارەکـانی ڕاوێـژ نـەکات پەشـیمان دەبێتەوە، هەر کەسێك هاوەڵێتی زانایان بکات زانیاری فێر دەبێت هەر کەسێك کـەم قسە بکات بێوەی دەبێت.

٣٤-کوڕی خۆم:لەناو نوێژدا، ئاگات لە دڵت بێ لەناو خەڵکیدا ئاگات لە زمانـت بێ لەکاتی نانخواردندا ئاگات لەسکت بێ لەکاتی میوانیدا ئاگات لەچاوت بێ، دوو شتت هەمیشە لەیاد بێت خوای گەورەو مردن دوو شتیش هەمیشە لەیادبکە چـاکەی خۆت بەرامبەر خەڵکیو خراپەی خەڵکی بەرامبەر خۆت.

٣٥- کوڕی خۆم: بەبێ هۆ قسە مەکە بەئەدەبەوە بەڕێدا برۆ، پرسیار لەشتێك مەکـە کە پەیوەندی بەتۆوە نەبێت ماڵو سامانت بەفیڕۆ نـەدەیتو مـاڵی خـەڵکی پـێ چـاك بکەیت، ماڵو سامانی ڕاستەقینە ئەوەیە کە پێشی خۆتی بدەیت بۆ قیامەت.

٣٦- ئەی کوڕی خۆم: لەسەر ئـەژنۆ بـچۆ بـۆلای زانایـانو بـەدڵ گوێیـان لێبگـرە بەڕاستی دڵ بەزانست ئەبوژێتەوە هەروەك چۆن زەوی وشـك بـەبارانی پەڵـە زینـدوو ئەبێتەوە.

٣٧- ئەی کوڕی خۆم: کاتێ لەش ساغ بوویت دڵخۆش مەبەو ناخۆشیو دڵتەنگی خۆت بشارەوە ئەمە ئەوپەڕی خشڵو چاکەیە، ئارامگربە لەسەریان بۆت دەبێت بەتیشوو لە دوارۆژدا.

٣٨- کوڕەکەم: بەکەم ڕازی بە، بەبەشی خۆت دڵگران مەبەو چاوت لەدەستی خەڵکی نەبێت، چونکە ئازارت دەداتو هیچیت دەست ناکەوێت، با گوناهەکانت لەبەرچاوبن تا مردن،بەڵام باچاکەکانت لەبەر چاو نەبێت چونکە کەسێك لای خۆی تۆماری کردووە کەهەرگیز لەیادی ناچێت.

٣٩- کوڕی شیرینم: ئەگەر ئارەزوو زاڵ بوو بەسەر هەرکەسێکدا ئەوا دڵی تاریك دەکات، ئەگەر دڵی تاریك بوو ئەوا سنگو دەروونی گرژ دەبێت.

٤٠- کوڕی خۆم: هەرکەس کەم قسەبکات بێوەی دەبێت، هەرکەس وتەی چاك بێت بێوەی دەبێت، هەرکەس قسەی پڕوپووچ بکات تاوانبار دەبێت، هەرکەس خاوەنی زمانی خۆی نەبێت پەشیمان دەبێت.

٤١- ئەی کوڕی خۆم: فەرمان مەکە بەچاکەو خوت لەیاد بکەی، ئەگەر وا بکەیت تۆ وەك ئەو کەسە وایت کە چرایەکی پێبێت ڕوناکی بۆ خەڵك بێتو خۆی بسوتێنێت.

٤٣- کوڕی خۆم: من ئاسنو پۆڵام زۆر هەڵگرتووە بەلامەوە زۆر قورس بووە، بەڵام هیچی بەلامەوە لەهاوسێی خراپ قورستر نەبووە، ناخۆشی زۆریشم بینیوە بەڵام هیچی لەهەژاری ناخۆشتر نەبووە.

٤٤- کوڕەکەم، بینایی چاوم: نەکەی درۆبکەی زمانت لە درۆکردن بپارێزە، چونکە ئەوەی درۆبکات شەرمو ئابڕوی ئەتەکێتو سەنگی نامێنێتو لای خەڵکی متمانە لەدەست ئەدات.

٤٥- ڕۆڵەکەم: ئەوەی بەدڕەوشت‌و خراپەکار بێت تەنگ‌و چەڵەمەو خەفەتی زۆر دەبێت‌و هەمیشە دڵی غەمبار دەبێت.

٤٦- ڕۆڵە گیان: هەڵگرتنی بەرد ئاسانترە لە تێگەیاندنی پیاوی نەفام‌و تێنەگەیشتوو.

٤٧- ڕۆڵەکەم، جگەر گۆشەکەم: ئەوەندە لەخوا بترسە کەلەبەزەیی خۆی نائومێدو بێ نیازت نەکات، ئەوەندەش لەخوای گەورە دڵنیابە کە جورئەتی گوناهکردنت پێ نەدات.

٤٨- کوڕی خۆم: سێ کەس هەن لە سێ بواردا نەبێ تاقی ناکرێنەوە، پیاوی ئارامگر لەکاتی توڕەیدا دەردەکەوێ، پیاوی ئازا لەکاتی شەڕدا دەردەکەوێ، هاوڕێ لەکاتی پێویستی‌و تەنگانەدا دەردەکەوێ.

٤٩- ڕۆڵە، ڕۆشنایی دیدەکانم، هێزی ئەژنۆو بڕبڕەی پشتەکەم: تاڵی‌و سوێری زۆرم چەشتووە، بەڵام بەخوا لەهەژاری تاڵترم نەچەشتووە، کۆڵی ئاسن‌و قورقوشم زۆر کێشاوەو بارکردووە بەڵام لەقەرزاری قورسترم نەبینیوە.

٥٠- ئەی کوڕی خۆم: ئامادەی مردوو ناشتن بە بەڵام ئامادەی شایی‌و ئاهەنگ مەبە چونکە مردوو قیامەتت بیردەخاتەوە بەڵام شایی خۆشی دنیات ئەخاتە دڵ.

٥١- کوڕی خۆم: نان مەخۆ بەسەر تێریدا ئەگەر ئەو نانە بدەی بەسەگ باشترە لەوەی کەخۆت بیخۆیت‌و برسیت نەبێت.

٥٢- ئەی کوڕی خۆم: مەبە بەشیرینیەك کە خێرا قوت بدرێیت‌و مەبە بەتاڵییەك کە تف بکرێیتەوە.

٥٣- کوڕی خۆم: هێندە دڵ بەدنیا مەدە بەجۆرێك قیامەتت بدۆڕێنی‌و شەرمەزاری لای خوا بیت، ئەوەندەش دەست لەدنیا بەرمەدە کە ببیتە مشەخۆر بەسەر خەڵکییەوە.

٥٤- کوڕی خۆم: ئەوەی سەرزەنشتی خۆی بکات براوەیە، ئەوەی سەرنجی ئەنجامی کارەکانی بدات سەرکەوتووە، ئەوەی شوێنکەوتەی ئارەزووەکانی بێت گومڕایە،

ئەوەی ئارامبگرێت سەربەرزە، ئەوەی لەخوا بترسێت بەبەزەیی دەبێت، ئەوەی تێگەیشتوو بێت زانایە، ئەوەی بینایی ڕۆشن بێت تێگەیشتووە.

٥٥- ئەی کوڕی شیرینم: کاتێ چوویتە ناو کۆڕو کۆمەڵێکەوە تیری سەلامیان تێبگرە(سەلامیان لێ بکە) پاشان لەسوچێکەوە دابنیشە، قسە نەکەیت تا ئەوان دەست دەکەن بەقسەکردن، ئەگەر قسەکانیان باش بوو ئەوا تۆش بەشداربە لەگەڵیان بەڵام ئەگەر قسەکانیان خراپ بوو ئەوا هەستەو ئەو جۆرە کۆڕو کۆمەڵە بەجێبهێڵە.

٥٦- کوڕی خۆم: دڵخۆش مەبە بەکردەوەکانت ئەگەر چی زۆریش بێت، چونکە تۆ نازانی ئایا خوای گەورە لێی وەرگرتووی یان نا.

٥٧- ڕۆڵە گیان: لەماوەی تەمەنی ڕابردوومدا ئەوە فێر بووم و دڵنیابووم کە خوای گەورە هەر بەڵاو تاقیکردنەوەیەك کە بەرەوڕوی بەندەیەکی دەکاتەوە ئەوا خێرێکی تیایە یان بەڵایەکی گەورەتری پێ لادەبات کوڕەکەی وتی: باوکە گیان ڕێزێکی زۆرم بۆ تەمەنو ئەزمونو پەندەکانت هەیە، بەڵام من هەرچی نەکەم تێناگەم چۆن ئەگەر تەشی نارەحەتییەك بیم خێری تیایە، یان ئاخۆ ئەبێت چی بەڵایەك لەوە ناخۆشتر بێت تا دڵمان بەوە خۆشبکەیت کە خوای گەورە دووری خستۆتەوە لێمان؟!

لوقمان ووتی: ڕۆڵە نازانم چۆن تێت بگەیەنم بەڵام بەهەر حال باشترین چارەسەر ئەوەیە، لەفڵان شار هەرچەندە دوریشە یەکێك لە پێغەمبەرانی خوا لەوێ بانگەواز بۆ ئاینی خوا دەکات، واباشە بچین بۆلای ئەو پێغەمبەرە تا بۆمان ڕونبکاتەوەو تێمان بگەیەنێت، کوڕەکەی ووتی: جا باوکە گیان تۆ لەگەڵم دێیت بۆئەو شارە دوورە؟!

لوقمان ووتی: بەڵێ، چۆن حەز ئەکەی باوابێت جگەر گۆشەکەم.

لوقمانو کوڕەکەی خۆیان کۆکردەوەو ئامادەی سەفەر بوونو توێشووی پێویستیان ئامادەکرد لەنانو ئاوو هەریەکێکیان ئەسپێکی باشی زین کردوو کەوتنە ڕێ، بەڵام پاش سەفەرێکی چەند شەوو ڕۆژی کەبەتەواوەتی ماندوو بوون بەهۆی بڕینی ئەو ڕێیە

دورو سەختەوە کەچی هەر نەگەیشتنە جێو لەوەش ناخۆشتر بۆیان ئەوەبوو کە ئاوەکەیان تەواو بوبوو نانەکەشیان زۆر کەم بوبووەوە، گەرمای زۆر ماندووی کردبوون‌و تینویەتی زۆری بۆ هێنابوون، ئەسپەکانیان هاتن بەچۆکداو نەیانتوانی چیتر هەڵیان بگرن، بۆیە ناچاربوون ئەسپەکانیان لەو دەشتە بەجێبهێڵن، ماوەیەکی زۆریش بەپێ ڕێیان کرد بەڵام حاڵیان زۆر شڵۆق‌و ناڵەبار بوو لە دورەوە دوکەڵو گەردەلولێکیان بەدی کرد، لوقمان بەکورەکەی ووت: ڕۆڵە ئەو دوکەڵە نیشانەی ئاوەدانییە پشتیوان بەخوا بەم نزیکانە پێی ئەگەین ئەوە شارەکەیە کە باسم کرد، بەم شێوەیە کەمێك هیوایان هاتەوە بەرو گوڕیان تێ هاتەوەو کەوتنە ڕێ بەرەو شارەکە بەڵام ئێسقانێکی زۆر تیژ کەلە زەوییەکەدا بەلاری کەوتبوو چەقی بە پێی کورەکەی لوقمانداو لەسەری پێیەوە دەرچوو ئەوەندەئازاری هەبوو لەهۆش خۆی چوو لەم کاتەدا لوقمان وەك باوکێکی دڵسۆزو بەسۆز زۆر نارەحەت بوو.. بەددانەکانی ئێسقانەکەی لە پێی کورەکەی دەرهێناو پاشان پارچەیەك قوماشی لە مێزەرەکەی سەری کردەوەو قاچی کورەکەی پێ پێچاو سەری کورەکەی خستە سەر ڕانی‌و دەستی کرد بەگریان، لەم کاتەدا چەند دڵۆپە فرمێسکێکی گەرم کەوتە سەر ڕوومەتی کورەکەی، بۆیە کورەکەی بەناگا هاتەوەو چاوی هەڵبڕی‌و بینی وا باوکی زۆر بێتاقەتەو ئەگری، وتی: ئای باوکە ئەوە تۆیت وا بێتاقەت بوویت‌و ئەگری؟! مەگەر تۆ نەتوت هەر بەڵاو نارەحەتییەکە بێت بەسەر مرۆڤدا ئەوا خێری تیایە یان لەوانەیە خوای گەورە بەڵایەکی تری لێ لابدات؟! ئەی ئیتر تۆ بۆچی ئەگریت‌و بێتاقەتی؟!

باوکی ووتی: ڕۆڵە گیان بۆتۆ ئەگریم‌و خەفەت بۆتۆ ئەخۆم کە قاچت تووشی ئەم ئازارە بووە ئێستاش سورم لەسەر ئەم قەناعەتەی خۆم کە ئەم بەڵاو تاقیکردنەوەیە خێری تێدایە لەوانەیە لەبەڵایەکی گەورەتر ڕزگارمان بوبێت ئەوا شارەکە نزیکەو وردە وردە ئەڕۆین خوا گەورەیە، ڕۆڵە گیان بابکەوینە ڕێ..

لەم کاتەدا لوقمان تەماشای کرد هیچ نیشانەیەکی ئاوەدانیو دوکەڵی بەدی نەکرد سەری سوڕماو بەکوڕەکەی وت:
روڵە بەخوا سەیرە، خۆ هیچ شتێك بەدی ناکەم، ئەوەچییە؟!
لەم کاتەدا کە لوقمان کوڕەکەی ئەبڵەق ببونو نەیان دەزانی چی بەدی بکەن، لە دورەوە ئەسپ سوارێکیان بینی کە زۆر بەخێرایی غاری دەکردو دەڕۆیشتو جلێکی سەرتاپا سپی لەبەردابوو لەدورەوە بانگی کرد تۆ لوقمانی؟
لوقمان بەسەر سوڕمانێکەوە وتی: بەڵێ من لوقمانم ئەسپ سوارەکە ووتی: کوڕەکەت چۆنە؟ ئەوە باسی چی دەکات؟!
لوقمان ووتی: تۆ کێیت؟ من تۆ ناناسمو ناتبینم!
ئەسپ سوارەکە ووتی: من(جبریل)م من تەنها پێغەمبەرێکی گەورە یان فریشتەیەکی نزیك لەخواوە نەبێت نامبینێت ئەگەر وا نەبوایە دەتبینیم.
لوقمان وتی: دەزانی کوڕەکەم باسی چی کردووە
(جبریل) وتی: نازانم کوڕەکەت باسی چی کردووە بەڵام من زۆر لەخوا پاڕامەوە کە بنانپارێزێتو نەگەنە ناو ئەم شارە، چونکە خوای گەورە منی نارد ژێراو ژوورو وێرانم کرد چونکە سەرپێچی پێغەمبەرەکەیانکرد.
لوقمان وتی: باشە چۆن رزگارمان بوو؟
جبریلوتی: پاڕامەوەو داوام لەخوای گەورە کرد کە توشی شتێکتان بکاتو بەهۆی ئەوەوە دوابکەونو نەچنە ناو شارەکە، ئەگەر نا ئێوەش وەکو خەڵکی ئەو شارەو دەوروبەری لەناودەچوون، وادیارە برینداربوونی قاچی کوڕەکەت دوای خستنو رزگارتان بوو، تۆش بەنیەتی شیفا دەست بێنە بەقاچی کوڕەکەتداو ناوی خوا بەسەر خواردنو خواردنەوەکاندا بخوێنە خواش بەرەکەتی تێ دەخاتو بگەڕێنەوە بۆ شارەکەی خۆتان(جبریل) ئەمەی وتو لەبەرچاو ونبوو کوڕەکەی (لوقمان) وتی:

بەخوا باوکە سەیرە!! باش بوو تێکەڵ بەخەڵکی ئەو شارە نەبووین ئەگینا ئێمەش لەناوئەچووین.

لوقمان وتی: ئەها کوڕی خۆم.. بەچاوی خۆت بینیتو بەگوێی خۆت بیستت کە خوا چۆن بەزەیی پیاماندا هاتەوە، دەزانی ئەگەر مرۆڤ لەکاتی خۆشیدا خوای لە یادبێت ئەوا لەکاتی ناخۆشیدا خوای گەورە یادی دەکاتو بەهانایەوە دەچێت، خوای گەورە جڵەو شل دەکات بۆ ستەم کاران بەڵام لە یادیان ناکات کەکاتی خۆی هات لەناویان دەبات.

کوڕم ئەوەش بزانە.. ئێمە موسوڵمانینو بەندەی خواین.. دەبێت ڕازی بین بەهەموو ئەو قەزاو قەدەرانەی کە خوای گەورە دەیهێنێتەڕێمان ئەوە هەمووی خێرەو پاداشتی لەسەر وەردەگرین..

کوڕەکەی وتی: باوکە گیان ئێستا ڕاستی قسەکانتم بۆ دەرکەوتو تێگەیشتم پشت بەخوا لەقسەکانی تۆ دەرناچم.

٥٨- ڕۆڵەکەم: دەزانی خراپترین کەس کێیە؟

ئەو کەسەیە کە بەلایەوە گرنگ نیە خەڵك ناوزڕاوبیو بەخراپی بزانن، ئاسایە بەلایەوە لەبەرچاوی خەڵکی کاری خراپ ئەنجام بدات.

٥٩- کوڕەکەم: کاری چاکە بکەو وریای خراپە بە بەچاکە خراپە ئەکوژێتەوە، ئەگەر ئەو قسەیە ڕاستە ئاگر لای ئاگر بکەرەوە بزانە ئایا دەیکوژێنێتەوە؟!

بەڵام خراپە بەچاکە دەکوژێتەوە هەروەك چۆن ئاگر بەئاو دەکوژێتەوە.

٦٠- کوڕەکەم: بەکەم ڕازی بە، قەناعەتت بەبەشی خۆت بێتو چاوت لە ماڵی خەڵکی نەبێت چونکە ئازارت ئەدات.

٦١- کوڕەکەم: زمان کلیلی چاکەو خراپەیە،دە تۆش زمانت مۆرێکی لێ بدە هەروەك چۆن مۆر لە زێرو زیو دەدەیت، تەنها بۆ چاکە زمانت بەکاربێنە.

٦٢- کوڕی خۆم: سەربەرزی بۆ ئەوەی دنیا سەر لێ نەشێواندو لەخۆی بایی نەبوو ڕۆژی قیامەت پەشیمان بێتەوە.

٦٣- ئەی کوڕی خۆم: یەکەم شت کەبەکەڵکت بێت‌و ڕزگارت بکات دوای باوەڕ بەخوا هاوڕێی چاکە، بەڕاستی هاوڕێی چاك وەك دارخورما وایە، یان لە سێبەرەکەی دائەنیشێ، یان لەبەرە شیرینییەکەی ئەخۆی یان سوود لەلقەکانی وەرەگریت.

٦٤- کوڕی خۆم: گوێڕایەڵی خوا وەك بازرگانی وەربگرە قازانجێکی زۆر دەکەیت بەبێ کەلوپەل لەخوا بترسە، با خەڵکی وا تەماشات نەکەن کە تۆ لەخوا ئەترسی تا ڕێزت لێ بگرن‌و دڵیشت بێئاگابێت.

٦٥- کوڕی خۆم: ئومێدت ئەوەندە بەخوا هەبێت کەلە سزای ئەمین نەبی، ئەوەندەش لێی بترسە کەلە بەزەیی‌و ڕەحمەتی نائومێد نەبی، وتی: باوکەگیان چۆن ئەتوانم ئەوە بکەم لە حاڵێکدا کە من دڵێکم هەیە؟

وتی: کوڕی خۆم بەڕاستی مرۆڤی باوەڕدار خاوەنی دوودڵە، دڵێك کە ئومێدی بەخوایە دڵێکیش کە ترسی لەخوایە.

٦٦- کوڕی شیرینم: بەڕاستی نمونەی ئەوانەی کە یادی خوا ئەکەن‌و ئەوانەی کەیادی ناکەن وەك ڕوناکی‌و تاریکی وایە.

٦٧- کوڕم: ئاوات بەکەسێك مەخوازە کە خوێنی باوەڕداران ئەڕێژێت، ئەو کەسە لای خوا بکوژێکی بۆ هەیە کە نامرێت.

٦٨- کوڕی خۆم: بۆ ئەوە زانست فێر نەبی کە خۆتی پیا ڕادەی بەسەر زانایانداو دەمەقاڵێی پێ بکەی لەگەڵ نەفاماندا‌و خۆتی پێ دەربخەی لەناو کۆڕوکۆبونەوەکاندا، وازیش لە فێربوونی زانست مەهێنەلەبەر زوهت تیایداو حەزکردنت لەنەفامی.

٦٩- کوڕی خۆم: لەبەر سێ شت فێری زانست مەبەو لەبەر سێ شتیش وازی لێ مەهێنە، فێری مەبە بۆ ئەوەی دەمەقاڵەی پێ بکەی یان شانازی پێ بکەی یان خۆتی پێ

دەربخەی وازیشی لیّ مەهێنە لەبەر زوهدت بۆی یان شەرم کردنت لەخەلکی یان ڕازی بونت بەنەفامی.

٧٠- کوڕی شیرینم: دەمە دەمێ لەگەڵ زانایاندا مەکە چونکە لەسەریان قورسەو متمانەت لایان نامێنێت دەمەدەمیش لەگەڵ نەزاناندا مەکە، چونکە کاری ناشیاوت بەرامبەر دەکەن‌و جوێنت پێ دەدەن بەڵکو ئارامبگرە بەرامبەر ئەوانەی کەلە زانستدا لەسەروو خۆتەوەن‌و ئەوانەشی کە لەخوار خۆتەوەن، چونکە کەسێك دەگات بەئاستی زانایان کە ئارامبگرێ بەامبەریان‌و هەمیشە لەگەڵیان بێ‌و بەنەرم‌ونیانی زانستەکەیان لیّ وەربگرێت.

٧١- کوڕەکەم: هەوڵی فێربوونی زانست مەدە لەسەر یەك تا کاردەکەی بەوەی کە فێری بویتە.

٧٢- کوڕی خۆم: هەوڵ بدە بەمنداڵی فێری زانست بە، چونکە فێربوونی زانست بەگەورەیی قورسە.

٧٣- کوڕی خۆم: با قسەت خۆش بێت‌وباڕووت خۆش بێت، ئەو کاتە زۆر خۆشەویستتر دەبیت لای خەلکی لەو کەسەی کە دەبەخشێت.

٧٤- کوڕی خۆم: پاکترین خواردن بخۆو لەسەر خۆشترین جێگاش بخەوە.

٧٥- کوڕی شیرینم: عەقڵی هیچ مرۆڤێك تەواو کامڵ نابێت تا دەشتی تیا نەبێت.

١-خۆ بەگەورەزانین لێی ئەمین بێت.

٢- ئومێدی زیرەکی لیّ بکرێت.

٣- لە دنیادا هەوڵی بژێوی بدات‌و ئەوەی زیادبوو بیبەخشێت.

٤- خۆ بەکەم زانین لای خۆشەویستتر بێت لە ڕێزوگەورەیی.

٥- حەزی لەزەلیلی بێت زیاتر وەك لە عیزەت،

٦- بە درێژایی تەمەنی لە شارەزابوون لە ئاینی خوا بێزار نەبێت.

٧ - لەلای خۆیەوە لەداواکردنی پێویستی بێزار نەبێت.

٨- چاکەی کەمی خەڵکی بەزۆر بزانێت.

٩- چاکەی زۆری خۆشی بەکەم بزانێت.

١٠- کەلە هەموویان گەورەترو گرنگتر ئەوەیە کە وابزانێت هەموو خەڵکی سەر زەوی لەو چاکترن‌و خۆشی لە هەموویان خراپترە ئەگەر چاکەی لەکەسێك بینی پێی دڵخۆش بێ‌و ئاواتی بێت پێی بگات، ئەگەر خراپەی لەکەسێکیش بینی بڵێ: ئایا ئەم کارە خۆت‌و کەسوکارت سەرفرازو ڕزگار دەکات ئەمەش کاتێ دەبێ کە عەقڵ تەواو و کامڵ بوبێت.

٧٦- کوڕی شیرینم: یەکەم شت کە پێویستە لەسەرت ئاگات لێی بێت نەفستە، بەڕاستی هەموو نەفسێك ئارەزووی هەیە، ئەگەر گوێت بەئارەزووەکانت نەدا ئەوا سنور دەبەزێنێت، بەڕاستی شەهوەت‌و ئارەزوو لە دڵدا شاراوەیە وەك شاراوەیی ئاگر لە بەرددا، ئەگەر دابگیرسێت دەردەکەوێ‌و ئەگەر داشنەگیرسێت هەرشاراوەیە.

٧٧- کوڕی شیرینم: کاتێ سەفەر دەکەی وریابە لەسەرولاخەکەت خەوت لێ نەکەوێت چونکە زۆر خەوتن بەسەر ولاخەوە دەبێتە هۆی بەربونەوەت لەسەری ئەگەر لە شوێنێك لاتدا لەوەڕی باشبوو لێی گەڕێ با تێربلەوەڕێت، ولاخەکەت لە پێش خۆتدا تێرو پاراو بکە،ئەگەر سەفەرەکەت دورو درێژ بوو لەشەودا بکەوەڕێ چونکە لەشەودا ڕێگە کورت دەبێتەوە،ئەگەر لە ڕێگە لاتدا بۆ پشوو لە قەراغ ڕێگە لامەدە چونکە شوێنی مارو دڕندەیە،لە شوێنێك لابدە کە خۆش بێ و گڵەکەی نەرم بێ و لەوەڕی زۆر بێ،کاتێ لە سواری ولاخەکەت دائەبەزی بۆ پشوودان پێش ئەوەی دابنیشیت دوو ڕکات نوێژ بکەو ئینجا بڵێ:خوایە لە شوێنێکی پیرۆز دامبەزێنە ،ئەگەر ویستت خۆت خالی بکەیتەوە لە دوری ڕێگە دابنیشەو خۆشت داپۆشە کاتێ

ئەو شوێنەش بەجێ دێڵی دوو ڕکات نوێژ بکەو سەلام لەو خاکەو دەوروبەری ئەو شوێنەش بکە،چونکە هەموو خاك و زەوییەك فریشتەی لێیە.
کاتێ ویستت بە لای دەشتێك یان دۆڵێك یان چیایەکدا تێپەڕی زۆر یادی خوا بکە،چونکە دەشت و چیاکان هەندێکیان بانگی هەندێکیان دەکەن و دەڵێن :ئایا ئەمڕۆ کەسێك بە لاتاندا تێپەڕیوە یادی خوای کردبێت؟
ئەگەر توانیت نان نەخۆیت تاخێری لێ دەکەیت بیکە،هەر کاتێ لەسەفەردا بوویت یادی خوا بکە،ئەگەر بەڕۆژو بوویت تەسبیحات بکە،ئەگەر بەتەنیا بوویت دوعاو نزا بکە نەکەی لەسەرەتای شەودا بکەویتە ڕێ بۆ سەفەر هەوڵبدە لە ناوەڕاستی شەوو کۆتاییەکەیدا لە ڕێگە پشوو بدەیت.
نەکەی لە کاتی سەفەردا دەنگ بەرز بکەیتەوە مەگەر بۆ زکرو یادی خوا،با لە سەفەردا شمشێرو کەوانەت پێبێ و دەرمانیش لەگەڵ خۆت بە بۆ ئەوەی هاوسەفەرە نەخۆشەکانت سوودی لێ ببینن،لەگەڵ هاوسەفەرەکانتدا لە هەموو شتێکدا لەگەڵیاندا کۆك بە کە لە خوات نزیك بخاتەوەو لە تاوانت دوور بخاتەوە،ڕووخۆش بە لەگەڵیاندا،ئەگەر شتێکیان پێویست بوو بەشیان بدە،کاتێ بانگیان کردی وەڵامیان بدەرەوە،کاتێ داوای یارمەتیان لێ کردی یارمەتیان بدە،کاتێ داوای شایەتی حەقیان لێ کردی شایەتیان بۆ بدە بیروڕات لەگەڵیان ئاڵوگۆڕبکە،ئەگەر بینیت ئەڕۆن تۆش لەگەڵیان برۆ، یان ئەگەر ئیشێکیان ئەکرد یارمەتییان بدە، ئەگەر شتێکیان بەخشی تۆش لەگەڵیان ببەخشە، گوێ لەکەسانی لەخۆت گەورەتر بگرە، ئەگەر ڕێگەتان لێ تێکچووبوەستن ئەگەر دوودڵ بوون لەمەبەستی سەفەرەکەتان ڕاوێژبکەن.
٧٥- کوڕی خۆم: بەڕاستی چڵەپۆپەو لوتکەی گەورەیی و ڕێز لەدونیاو دوارۆژدا عەقڵی چاکە، کاتێك بەندە عەقڵی چاك و جوان ئەبێت هەموو ناتەواوییەکانی بۆ

نەپۆشیّو یەکسانی بەرپادەکاتو پەروەردگاریشی لیّ ڕازی دەبیّت، مرۆڤ ئەوەندەی لە عەقڵ بەسە کە خەڵکی لەخراپەی بێوەی بن.

٧٩- کوڕەکەم: ئەگەر لاڵێکی ژیر بیت چاکترە لەوەی قسەکەرێکی نەزان بیت، هەموو شتێك بەڵگەی هەیە بەڵگەی ڕێنیشاندەریش هەڵسوکەوتە بەڵگەی هەڵسوکەوتیش بێدەنگییە، ئەوەندە نەفامیت بەسە خەڵکی لە شتێك قەدەغە بکەیت خۆشت بیکەیت.

٨٠- کوڕی شیرینم: تکایە خۆت لەزۆر خۆری بپارێزە چونکە زۆرخۆری نزیك لەنزیك دوردەخاتەوەو دانایی ناهێڵێت.

٨١- کوڕی خۆم: خۆت لەتوڕەیی بپارێزە، چونکە بەڕاستی توڕەیی لەناوبەری دڵی مرۆڤی بەڕێزە.

٨٢- کوڕی خۆم: خۆت لەتەمەڵیو بێزاری بپارێزە چونکە ئەگەر تەمەڵ بیت هیچ مافێکت پیّ نادریّ، ئەگەر بێزاریش بیت لەسەر حەق ئارام ناگری.

٨٤- کوڕی شیرینم: خۆت لەخراپە بپارێزە ئەویش خۆی لیّت بە دوور ئەگرێت، چونکە خراپە بۆ خراپە دروستکراوە.

٨٥- کوڕی خۆم: با تەنها پارێزکاران نانت بخۆن، لە کارەکانیشتدا ڕاوێژ بەزانایان بکە.

٨٦- کوڕی خۆم: من هەرگیز لەسەر بێدەنگی پەشیمان نەبوومە، چونکە ئەگەر قسەکردن زیو بێت بێدەنگی زێڕە.

٨٧- کوڕی خۆم: ئاگات لەدەریا بێت کاتێك کە زۆر دەبێت، ئاگاشت لەپاشابێت کاتێك توڕە ئەبێت.

٨٨- کوڕی خۆم: ڕێگری لەوە بکە کەلە زارت دەردەچێت، پێویستە لەسەرت قسەیەك بکەیت کە سودت پیّ بگەیەنیّ.

٨٩- کوڕە ئازیزەکەم: هەر کاتێك نوێژهات لەبەر هیچ هۆیەك دوای مەخە، نوێژەکەت بکەو پشوویەك بدە چونکە نوێژ قەرزە لەسەرت، بەجەماعەت ئەنجامی بدە ئەگەر چی بەژێر ڕمیشەوە نوسابیت.

٩٠- کوڕیخۆم: کاتێك داوای شایەتیت لێکرا شایەتی بدە، کاتێك داوای یارمەتیت لێکرا یارمەتی بدە، کاتێ ڕاوێژت پێکرا پەلە مەکە تا سەرەنجامی کارەکە دەبینیت.

٩١- کوڕی خۆم: پیاو هەیە قسەیەك دەکات تا پێی دەوترێت گێل گێلیش نیە، پیاو هەیە بێدەنگیش دەبێت تا پێی دەوترێت ئارامگر ئارامگریش نییە.

٩٢- کوڕی شیرینم: کەسی نەفام مەکە بەنوێنەر ئەگەر کەسی زیرەکت دەست نەکەوت ئەوا خۆت ببە بەنوێنەری خۆت.

٩٣- کوڕی خۆم: لەناوهاوەڵەکانتدا واخۆت نیشان بدە کە پێویستت پێیان نیە.

٩٤- کوڕی خۆم: کەسێك قسەبکات بۆ کەسێك کەگوێ لەقسەکانی نەگرێت، وەك ئەوەیە خواردن پێشکەش بەئەهلی گۆڕستان بکات.

٩٥- کوڕی خۆم: کەسی شایستە لەفێربوونی زانست قەدەغە مەکە زیاتر گێل دەبێت.

٩٦- کوڕی خۆم: خۆت لەخراپە بپارێزە وەك چۆن ئەو خۆی لێت ئەپارێزێت.

٩٧- کوڕی خۆم: پێش ئەوەی نەخۆش بکەویت بچۆ بۆلای پزیشك، واتە:(فریای هاوەڵەکانت بکەوە پێش ئەوەی پێویستت پێیان بێت).

٩٨- کوڕی خۆشەویستم: ئەگەر گومانت لەمردن هەیە مەخەوە، تۆهەر وەك چۆن دەخەویت دەشمریت، ئەگەر گومانت لەزیندوبوونەوەش هەیە لەخەو هەڵمەستە، هەر وەك چۆن لەخەو هەڵدەستیت لەدوای مردنیش زیندوو دەکرێیتەوە.

٩٩- کوڕی خۆم: خۆت لەهاوسەری خراپ بپارێزە چونکە پیرت دەکات پێش کاتی پیربوونت خۆت لەئافرەتانی خراپ بپارێزە، چونکە ئەوان هەرگیز بۆ چاکە بانگت ناکەن.

١٠٠- کوڕی خۆم: بەڕاستی ئاڵتوون بەئاگر تاقیدەکرێتەوە، بەندەی چاکیش بەبەڵاو ناخۆشی تاقی دەکرێتەوە، خوای گەورە هەرکاتێ کۆمەڵێکی خۆش بوێت تاقیان دەکاتەوە هەرکەس ڕازی بێت خواش لێی ڕازی دەبێت، هەر کەسێکیش ڕازی نەبێت خواش لێی ڕازی نابێت.

١٠١- کوڕی خۆم: هەموو کەسێك سەگی خۆی هەیە تۆش مەبە بەسەگی هاوەڵەکانت.

١٠٣- کوڕی خۆم: ڕژدیوڕەوشتی ناشرینو زۆر داواکردنی شت لە خەڵکی نیشانەی نەفامییە.

١٠٤- کوڕی خۆم: هەر کەسێك نهێنی خۆی بشارێتەوە جڵەوی کارەکانی هەمووی لەدەستی خۆیدایە.

١٠٥- کوڕی شیرینم: خۆت لەدرۆ بپارێزە، چونکە بەڕاستی درۆ مرۆڤ وەك گۆشتی چۆلەکە حەزی لێدەکاتوکەم کەس قێزەونە بەلایەوە.

١٠٦- کوڕی خۆم: زانست شتێکی باشە بەڵام لەگەڵ ئارامگرتندا چاکترە، بێدەنگیش چاکە بەڵام لەگەڵ دارایی دا چاکترە.

١٠٧- کوڕی شیرینم: بەڕاستی زمان کەڵبەی جەستەیە وریابە لەوەی کەشتێك لەزمانتەوە دەربچێتو جەستەت لەناو ببات، یان پەروەردگارت توڕە بکات.

١٠٨- کوڕی خۆم: ئەگەر مرۆڤی دانا هەرکاتێ پێت گەیشت بەدارعەصاکەی لێیدای چاکترە لەمرۆڤی نەفام ئەگەر چی پێشت گەیشت دڵخۆشت بکات.

١٠٩- کوڕی خۆم: ئەگەر مرۆڤی بەئارام زیانیشت پێبگەیەنێ چاکترە لەوەی مرۆڤێکی گێل چەورت بکات.

١١٠- کوڕی خۆم: مرۆڤ سێ سێیەکە، سێیەکی بۆ خوایە، سێیەکی بۆ خۆیەتی، سێیەکی بۆ کرمە، ئەوسێیەکەی کەبۆ خوایە ڕۆحەکەیەتیو ئەو سێیەکەی بۆخۆیەتی کاروکردەوەکانییەتیو ئەو سێیەکەی بۆ کرمە لاشەکەیەتی.

١١١- کوڕی خۆم: بەڕاستی دانایی ئەوەیە هەشت شت بکەیت.

١- دڵی مردوو زیندوو بکەیتەوە.

٢- لەگەڵ هەژار دابنیشیت.

٣- لەگەڵ پاشادا دانەنیشیت.

٤- یارمەتی لێقەوماو بدەیت.

٥- کۆیلە ئازاد بکەیت.

٦- داڵدەی ڕێبوار بدەیت.

٧- یارمەتی هەژار بدەیت.

٨- ڕێز بۆ کەسی بەڕێزو گەورەیی بۆ کەسی گەورە زیاد بکەیت، کە ئەوە چاکترە لەماڵو پاراستنە لەترس توێشووە لەشەڕداو، کەلوپەلی بازرگانییە لەکاتی شەڕکردنداو، ئەوە تکاکارە لەکاتی ڕووبەڕووبونەوەی پێشهاتۆ ناخۆشییەکانداو،ڕێنتیشاندەریشە کاتێک دەروون پڕ دەبێت لە دڵنیاییو باوەڕو، داپۆشەریشە بۆی لەکاتێکدا کەجل دایناپۆشێت.

١١٢- کوڕی شیرینم: شەرم لەخوابکە بەو ئەندازەیەی کەلێوەی نزیکی، لەخوا بترسە بەو ئەندازەیەی کە دەسەڵاتی بەسەرتدا هەیە، خۆت لەزیادەڕۆیی بپارێزە، چونکە لێپرسینەوەی سبەینێت زۆر وردە، باخوای گەورە لەشوێنێك نەتبینێت کەنەهی لێکردووی لەوێ بیت، بالەشوێنێك بتبینێت کەفەرمانی پێکردوویت لەوێ بیت.

١١٣- کوڕی خۆم: لەکۆڕو کۆبونەوەدا لەشوێنی بەرز دامەنیشە، چونکە شوێنی نزم چاکترە لەشوێنی بەرز.

١١٤- کوڕی خۆم: لەبەر خوا خەڵکت خۆش بوێو هەر لەبەر خواش ڕقت لەخەڵکی بێت، با گوناهباران چەورت نەکەن.

١١٥- کوڕی شیرینم: بەخۆشەویستیت لەدۆستانی خوا لە خوا نزیك بەرەوە، بەرق ونیشت لەگوناهباران لەخوا نزیك بەرەوە.

١١٦-کوڕی خۆم: دنیا خێری تیانییە تەنها بۆدووجۆر کەس نەبێت، کەسێك گوناهو تاوانی هەیە بەڵام ئێستا تەوبەی کردووەوئەیەوێت بەکاری چاکە بیسڕێتەوە بەڵکو خوای گەورە لەگوناهەکانی ڕابردووی خۆش بێت کەسێکیش هەر کاری چاکە ئەنجام دەدات‌و داوای پلەی بەرزتر دەکات، کارەچاکەکانی لەخۆی بایی ناکەن ئەگەر چی زوریش بن چونکە نازانێت ئایا خوای گەورە لێی وەرگرتووە یان نا.

١١٧- کوڕی خۆم: زۆر باسی خەڵکی مەکەو مافیشیان مەخۆ، ستەمکار مەبەو خوشت لەدوعای ستەم لێکراو بپارێزە.

١١٨- لوقمانی حەکیم لەسەرە مەرگدا ئامۆژگاری کوڕەکەی دەکردوو دەیوت: من زۆر ئامۆژگاریم کردووی، بەڵام ئێستا ئامۆژگارییەکت دەکەم کە شەش خاڵە هەموو زانست لەمەدا کۆبۆتەوە.

یەکەم: خۆت سەرقاڵ مەکە بەدنیاوە مەگەر بەو ئەندازەیەی کە تیایدا دەمێنێتەوە.

دووەم: پەروەردگارت بپەرستە بەو ئەندازەیەی کە پێویستت پێیەتی.

سێیەم: هەوڵ بۆ دوارۆژبدە بەو ئەندازەیەی کەتیایدا دەمێنیتەوە.

چوارەم: با هەوڵدانت بۆ ئاگری دۆزەخ بەو ئەندازەیەی تێگەیشتنی خۆت بێت کەدڵنیای ڕزگاربوون نییە لێی.

پێنجەم: با جورئەت‌و بوێریت لەسەر تاوانکردن بەئەندازەی ئارامگرتنت بێت لەسەر ئاگری دۆزەخ‌و سزای خوا.
شەشەم: کاتێك ویستت گوناهێك بکەیت لەجێگەیەکدا بیکە کە خواو فریشتەکانی نەتبینن.
١١٩- کوڕی شیرینم: ئامۆژگاریست دەکەم بەدوو شت کە بەردەوام دەستیان پێوەبگریت، پارە بۆبژێوی ژیانت، دینداری بۆدوارۆژت.
١٢٠- کوڕی شیرینم: لەسەر ئەژنۆ برۆ بۆلای زانایان، دەمەقاڵەیان لەگەڵدا مەکە رقت لێ هەڵدەگرن، بەئەندازەی پێویستی خۆت هەوڵ بۆ دنیا بدە، زۆر هەوڵ بدە بۆ دوارۆژت هەموو دنیا بەیەکجاری پشت گوێ مەخە باهەژار نەبیت‌و ببیتە بار بەسەرشانی خەڵکییەوە.
رۆژوویەك بگرە کەئارەزووەکانت تێك بشکێنێت، رۆژوویەك مەگرە کەزیان بەنوێژەکانت بگەیەنێت چونکە نوێژ چاکترە لەرۆژوو، وەك باوك وایە بۆهەتیو، وەك مێرد وایە بۆ بێوەژن، بەخزمەوە مەدە وەك مار، لەگەڵ نەفام دامەنیشە، هاوەڵێتی دووڕو مەکە.
١٢١- کوڕی خۆم: چاوەڕێی خۆشەویستی نەفام مەکەکەوا ببینێت تۆ لەکارەکانی رازیت، ئاگات لەتوڕەیی‌و رقی ژیرو دانابێت.
١٢٢- کوڕی خۆم: چاوەڕێی سوپاسی خەڵکی مەکە باسەرزەنشتیشت نەکەن، وەك ئەو کەسە وابە کەبەردەوام هەوڵی خۆی دەدات‌و خەڵکیش بێوەین لێی.
١٢٣- کوڕی خۆم: بەدانایی لەگەڵ نەفامدا قسە مەکە بەدرۆت دەخەنەوە، بەنەفامانەش قسە لەگەڵ داناياندا مەکەرقت لێ هەڵدەگرن.
١٢٤- کوڕی خۆم: کاتێك پێویستیت بەدەسەڵاتدار بوو سوور مەبە لەسەری‌و داوامەکە مەگەر لەکاتی خۆشی‌و دڵ ئارامیدا، داوای یارمەتی لەکەسێك مەکە کە

فیلّت لیّ دەکات، داوا لەچروکیش مەکە، چونکە ئەگەر نەتداتیّ گالّتەت پیّ دەکات، ئەگەر بشتداتیّ منەت دەکات بەسەرتدا.

١٢٥- کوڕی خۆم: داوای لیّبوردن لەکەسیّك مەکە کە حەزنەکات داوای لیّبوردنی لیّبکەیت، داوای یارمەتیش لەکەسیّك مەکە کەحەز ناکات پیّویستیت بۆ جیّبەجیّ بکات.

١٢٦- کوڕی خۆم: کەسیّك ئارامبگریّت لەسەر نارەحەتی خەلّکی ئەبیّت بەگەورەیان.

١٢٧- کوڕی خۆم: پیاوترین‌و بەرەوشتترین کەس کەسیّکە کاتیّ پیّویستی هەبیّت دوور دەگریّت، کاتیّکیش داوای پیّویستی لیّبکریّت نزیك دەبیّتەوە.

١٢٩- کوڕی شیرینم: هیچ دەولّەمەندییەك وەك لەشساغی نییە، هیچ نیعمەتیّکیش وەك بەختەوەری نییە.

١٣٠- کوڕی خۆم: بەراستی خەلّکی بەلّیّنی زۆریان بینیوەوبەپەلەش ئەڕۆن بەرەو دوارۆژ تۆش ماوەیەکە پشتت لەدنیاکردووەو ڕووت لەدوارۆژ کردووە، بەراستی ئەم خانوو مالّەی تۆ دەڕۆیت بۆلای نزیکترە لیّتەوە لەو خانوو مالّەی لیّی دەردەچیت.

١٣١- کوڕی خۆم: من چەند ئاکۆژگارییەکت دەکەم کە ئەگەر تۆ دەستیان پیّوە بگریت هەمیشە گەورەو پیّشەوا دەبیت، ئارامگربە بۆ نزیك‌و بۆ دوور ڕوخسارت بگرەوە لەبەخشندەو چروك سەردانی خزمانت بکە، با هاوەلّەکانت ئەوانەبن کاتیّك لیّیان جیا دەبیتەوە یان لیّت جیادەبنەوە ڕەخنەت لیّناگرن.

١٣٢-کوڕی خۆم :پیّویستە کەسی ژیر لە چوار کاتدا خۆی بناسیّت (١)کاتیّك کە موناجاتی پەروەردگاری

تیا دەکات .(٢)کاتیّ کە لیّپرسینەوەی خۆی تیا دەکات.(٣)کاتیّك کە بژیّوی ژیانی تیا پەیدا دەکات .

(٤)کاتێك لە نێوان خۆی و خۆشیەکانی ئەوکاتەدا بەوە لە هەموو کاتەکاندا داوای یارمەتی تیا بکات.

١٣٣- ئەی کوڕی شیرینم: کەسی حەسود سێ نیشانەی هەیە: (١)ئەگەر هاوەڵەکەی لە لای نەبێ غەیبەتی دەکات ،(٢)ئەگەر لە لای بێت ماستاوی بۆ دەکات،(٣)لە کاتی ناخۆشیدا سەرە خۆشی لێ دەکات.

١٣٤-کوڕی شیرینم: فەرمان بکە بە چاکە و ڕێگری بکە لە خراپە و ئارامبگرە لە سەر ئەو شتانەی کە توشت دەبن، بەلاَ بەکەم بزانەو ،لێپرسینەوەی خۆت بکە پێش ئەوەی لێپرسینەوەت لە گەڵ بکرێت و هەڵخلیسکان بناسە،چونکە ئەگەر هەڵخلیسکانت ناسی لە ژیانتدا کەمتەرخەمی ناکەیت .

١٣٥-کوڕی شیرینم: هەرکەسێ دەمەقاڵێ کەم بکات بێوەی دەبێت ،هەرکەسێکیش زیادە ڕۆی تێدا بکات تاوانبار دەبێت،هەق و ڕاستی بڵێ ئەگەر زەرەری خۆشتی تیا بوو،گوێ بە تورە بونی کەسیش مەدە.

١٣٦-ئەی کوڕی ئازیزم: خواردنت کەم بکەرەوەو خۆت بە دانایی و حیکمەت پڕ چەکدار بکە.

١٣٧-کوڕی خۆم: پا بەندی دانایی بە پێی ڕێزدار دەبیت ،نرخی بزانە پێی گەورە دەبیت .

١٣٨-ئەی کوڕی خۆم: کارێك کە نازانی کەی دێت خۆتی بۆ ئامادە بکە پێش ئەوەی پێت بگات خوای گەورە:

ئامۆژگاری نەکردوم دەربارەی تۆو لە دەربارەی تۆ لێشم ڕازی یە.

١٣٩-کوڕی خۆم: ئەگەر بە منالی ڕەوشت فێر بی کە گەورە بوی سودت پێ دەگەیەنێت.

١٤٠-کوڕم: بەڕاستی دنیا کەمە لەو کەمەشدا تەمەنی تۆ کەمە ،بەڕاستی کەمێك لە کەمی کەمە کە ماوە!.
١٤١-کوڕم: کردەوە ناتوانرێ ئەنجام بدرێت مەگەر بە دڵنیایی یەوە هەرکەسێك دڵنیایی لاواز بوو کردەوەشی کەم دەبێت.
١٤٢-کوڕم: ئەگەر لە بەرامبەر قسەکردندا شکستت هێنا لە بەرامبەر بێ دەنگیدا شکست مەهێنە،سور بە لە سەر ئەوەی گوێ بگری نەوەك قسە بکەی.
١٤٣-کوڕی خۆم: خۆت لە پاڕانەوەی ستەم لێکراو بپارێزە چونکە نزیکترین شتە لە خواوە بۆ گیرا بوون.
١٤٤-کوڕم:با گرنگی دانت بۆ شتێك بێت کە داوات لێ کراوە باگرنگی دانت بۆ شتێك نەبێت کە پێویستت نی یە،جا کەوایە زۆر گرنگی بە دنیا مەدە چونکە لە دوا ڕۆژ بێ ئاگات دەکات.
١٤٥-کوڕی خۆم: با خۆشەویستی و ڕق لێبونت لە بەر خوا بێ و لەگەڵ خراپەکارانیشدا نەرم و نیان مەبە.
١٤٦-کوڕی خۆم: بسڵەمێوە لە یەك کەسیش مادام ئەو کەسە شایەنی لێ سڵەمینەوە و حەزەر لێ کردنە.
١٤٧-کوڕم: ئەنجامدانی نوێژی فەرز چاکترە لە هەموو کارێك،بە ڕاستی نمونەی نوێژ و تەسبیحات وەك کەشتی وایە لە ناو دەریادا.ئەگەر کەشتی یەکە تیاچوو ئەوانەی ناویشی تیا دەچن.
١٤٨-کوڕی شیرینم: کاتێك کە لای دەسەلاتدارێك دانیشتی با جێگەی کەسێك لە نێوان ئەو و تۆدا بمێنێتەوە ،نەوەك کەسێکی ئەو بێت و فیز بکات بە سەرتداو ببێتە ناتەواوی بۆ تۆ.

١٤٩-کورم: ئەگەر شەیتان لە ڕێی گومان و دوو دڵی یەوە بۆت هات،تۆ بە دڵنیایی و ئامۆژگاری بە سەریدا زاڵ بە،ئەگەر لە ڕێی تەمەڵی و بێزاری یەوە بۆت هات بە باسی قەبر و قیامەت بە سەریدا زاڵ بە،ئەگەر لە ڕێی هاندان و ترساندنەوە هات بۆت ،هەواڵی ئەوەی بدەرێ کە دنیاش کۆتای دێت.

١٥٠-کورم بە ڕاستی کەسی ڕەوشت ناشیرینی دەم شڕی بەد بەخت کاتێ کە قسە دەکات زمانی خۆی ڕیسوای دەکات و ئەگەر بێ دەنگیش بێت نەزانییەکەی ڕیسوای دەکات.ئەگەر کارێك بکات خراپە دەکات ،ئەگەر کارێکیش نەکات تەمەنی بە فیرۆ دەڕوات.ئەگەر دەوڵەمەند بێت یاخی دەبێت،ئەگەر هەژاریش بێت نائومێد دەبێت،ئەگەر دڵخۆش بێت فیز دەکات ئەگەر خەمباریش بێت ئەبێتە دیل،ئەگەر ڕێزی بگری یاخی دەبێت، ئەگەر ڕێزی نەگری ڕەشبین دەبێت،ئەگەر داوا بکات سورە لە سەری ئەگەر داواشی لێ بکرێ نابەخشێ،ئەگەر پێ بکەنێت قاقا دەکات،ئەگەر بیشگری هاوار دەکات ،ئەگەر تورە بێت زۆر توندە،ئەگەر باسیشی بکرێت تورە دەبێت،ئەگەر ببەخشێ منەت دەکات ،ئەگەر پێی ببەخشرێ سپڵەیی دەکات،ئەگەر نهێنی لا دانرا خیانەتی لێ دەکات ،ئەگەر نهێنیشی لا دانای بوهتانت بۆ دەکات.

ئەگەر لە خوار تۆوە بو توانجت لێ دەگرێت،ئەگەر لە سەرو تۆشەوە بێ تورە دەبێت،ئەگەر هاوەڵێتی بکەیت ماندووت دەکات،ئەگەر لێشی دوور بیت وازت لێ ناهێنێ، نە دانایی نە زانست فێر بوونی یارمەتی نادەن،

مامۆستاکەشی دڵخۆش دەکات ،خێزانی دڵخۆش نی یە پێی ،خەفەتیشی بە سەریانەوە کەم ناکات،ئەگەر

لەوان دەوڵەمەندتر بێ لە خواریانەوەیە،ئەگەر لەوانیش هەژار تر بێت لە سەریانەوەیە ئەگەر ڕێنمایی بکرێ

ڕێنمایی وەرناگرێ،ئەگەر فەرمانی پێ بکرێت گوێڕایەڵی ناکات،ئەوەی لە گەڵی دەژی بەختەوەر نیە،ئەوەشی لێی دوورە لێی بێوەی نی یە،کاتێ قسە دەکات ناپێکێت،لە کاتی ناخۆشیدا ئارامگر نی یە،لە بابەتێکدا ناوەستێت ،کاری چاکە ئەنجام نادات،سوپاسی کەس ناکات واز لە فێڵ کردن ناهێنێت،لە کەسی سەرکەوتوو متمانەە وەرناگرێ ئەگەر چی لە گەڵ دانایانیشدا ڕێك نەبێ بە زانستەکەی لە خۆی بایی یە،ئەگەر یەکێك لە گەڵ زانایاندا بێت وادەزانێت ئەو چاکە کارە ،ئەگەر خراپە کاریش بێت وا دەزانێت بێ دەسەلآتی یەکەی زیرەکی یە خراپەکەی چاکەو زیادە ڕوییەکەی ورەیەو نەفامییەکەی ئارامگری یە،

حەزی لە چی بێت وەری دەگرێت،ڕقی لە چیش بێت وازی لێ دێنێت ئەگەر هەق و ڕاستی لە گەڵ ئارەزویدا بوو ستایشی دەکات،خۆ ئەگەر هەقیش پێچەوانەی ئارەزوی بوو بە درۆی دەخاتەوە و وازی لێ دێنێت،کاتێك پێویستی و ئیشێکی بە هەق بوو پرسیاری دەکات،کاتێ پرسیاریشی لێ بکرێ وەلآم ناداتەوە ،کاتێ ئەهلی هەق ئامادە بون لە گەڵیانە،کاتێ ئامادەش نەبون ئەچێتە سەر ناهەق.

لە گەڵ زانایاندا دادەنیشێ ملکەچیان نیە و گوێیان لێ ناگرێت کاتێ لە ناو زانایانیشدا نەبێ فیز دەکات بە سەریانداو پێیان پێ دەکەنێ هەق دەڵێ بەلآم بە کردەوە پێچەوانەیەتی،فەرمان بەچاکە دەکات خراپەش ئەنجام دەدات،فەرمان بە هەق دەکات لە سەر ناهەقیشە هەموو جۆرە مامەڵەیەك لە گەڵ خەڵکیدا دەکات ئەگەر بۆ خۆی بێت پێی خۆش نیە چاکە پیشانی خەڵکی دەدات خۆی لێی دورە،ڕێگری لە خراپە دەکات خۆشی ئەنجامی دەدات ،فەرمان دەکات بەورە بەرزی لە خۆیدا نیە،لە شەرع خۆی شارەزا دەکات کاری پێ ناکات

بە کاری دوا ڕۆژ شوێن دنیا دەکەوێت.

ئەگەر بە هێز بێت توندە بەرامبەرت،ئەگەر لاوازیش بی لاواز ترت دەکات ئەگەر دەولەمەندبی پێت دەڵێ لە
خۆی بایی یە،ئەگەر هەژاریش بی دەڵێ داماوە ئەگەر سور بیت لە سەر چاکە پێت دەڵێت ڕۆچووە،ئەگەر خاویش بی پێت دەڵێ زۆر لە خۆی دەکات،ئەگەر پێی ببەخشی پێت دەڵێ زیادە ڕۆیی دەکات،ئەگەر نەشیدەیتێ دەڵێ چروکە ئەگەر نەرم بی لە گەڵی و لێی نزیك بیتەوە دەڵێ ماستاو چی یە ئەگەر لێشی دورە پەرێز بی دەڵێ: فیز زلە.
١٥١–ئەی کوڕی خۆم:بەڕاستی لە ڕەوشتی دانای بەختەوەر:سەنگینی و ئارامی و چاکە و دادپەروەری و خۆراگری و ورە بەرزی و چاکە خوازی و زانست و کردەوەو وریایی و گورجی و پارێزکاری و لێبوردن و کردارو خۆ بە کەم زانینە،
ئەگەر قسە بکات بە زانست قسە دەکات، کاتێ کە بێ دەنگیش دەبێ ئارام دەگرێ ،ئەگەر ڕێزی لێ بگیرێ بە وەرع دەبێ ئەگەر ستەمیشی لێ بکرێ دەبورێ ئەگەر پرسیار بکات دوا ناکەوێ ،ئەگەر داوای لێ بکرێ چروکی ناکات،ئەگەرقسەی بۆ کرا تێ دەگات،ئەگەر زانا بێت خەڵکیش فێر دەکات،ئەگەر فێریش بوو جوان تێ دەگات،ئەگەر چاکەی بۆ بکرێ سوپاسی خاوەنەکەی دەکات،ئەگەر بشتوانێ چاکە بکات لە پێناوی خوادا دەیکات، ئەگەر لە گەڵ لە خۆی زاناتردا دابنیشێ پرسیاری لێ دەکات،ئەگەر لە گەڵ لە خۆی نەزان تریشدا دابنیشێت فێری دەکات،ئەگەر نهێنیت لا دانا خیانەتت لێ ناکات،ئەگەر نهێنیشی لا دانای دیارە متمانەی پێتە
ئەگەر شتی پێت بەخشی منەت ناکات بە سەرتدا،ئەگەر شتیشت پێ بەخشێ سوپاست دەکات.،چی بۆ خۆی پێی

حوشه بۆ خەلکیش پێی خۆشه.لە کاتی دەولەمەندیدا زیادەڕۆیی ناکات،لە کاتی هەژاریشدائارامگرە بە هۆی سامانەوە لە خوا بێ ئاگا نابێت ،هەژاریش لە خوا بێ ئاگای ناکات،بە زانستەکەی سود دەگەیەنێت،
گوێ دەگرێت لە هەر کەسێك ئامۆژگاری بکات.
لە گەڵ سەرو خۆی مونافەسە ناکات وخوار خۆشی بە کەم سەیر ناکات،داوای شتێك ناکات کە هی خۆی نەبێت،
ماڵ و سامانی بە فیڕۆ نادات،شتێك نالێت کە نەیزانێت.ئەو زانیارییەی کە هەیەتی نایشارێتەوە ،شتی خەلکی بە کەم نازانێت ،لە مافی خۆی ئەبورێت ،خەلکی لێی سودین،بەردەوام لە هەوڵ و کۆششدایە هەموو کارێکی بە پێی ئاینەکەیەتی ،لە ئامۆژگاری پەند وەردەگرێت،بەهێزو ئازایە لە کاری چاکەداو دوورە پەرێزە لە تاوان،بە ماڵ و سامانەکەی خێری زۆر دەکات.
لە زور شتی بێ نرخی دنیا خۆی دەگرێتەوەو وەك غەریب وایە زانیاری کەمە سەبارەت بە ئارەزووەکانی ،زانایە بە وشتانەی کە ئەبنە هۆی نزیکبونەوە لە خوا.هەموو ئاواتێکی خەمخواردنێتی لە قیامەتی،فەرمان بە چاکە دەکات و خۆشی ئەنجامی دەدات،ڕێگری لە خرایە دەکات و خۆشی لێی دوورە نهێنی و ئاشکراو کردارو گوفتاری موافقی یەکن.
١٥٢-ئەی کوڕی شیرینم:توڕیت بە ئارامگریت و سوکیت بە سەنگینیت و ئارەزوت بە پارێزکاریت و گومانت بە دڵنیایت و ناهەقیت بە هەق و چروکیت بە بەخشندەیت تێك بشکێنە.
١٥٣-کوڕی خۆم:خۆت لە خەلك بە چاکتر مەزانە چونکە خۆ لە خەلك بە چاکتر زانین نزیك لە نزیك دوور دەخاتەوە و دانایش ناهێڵێت .

١٥٤-ئەی کوڕی ئازیزم:لە ڕەوشتی ناشیرین و بێزاری و کەم خۆڕاگری خۆت بپارێزە،ئەگەر لە سەر ئەم ڕەوشتە خراپانە نەبی هاوڕێشت دەس دەکەویٚ و خەڵکیش لێت دور ناکەویتەوە،خۆت بە جۆرێك ڕابهێنە کارەکانت خۆش بویٚ،ئارام بگرە لە سەر تاڵییەکانی ژیان،

با لە گەڵ هەموو خەڵکیدا ڕەوشتت جوان بێت،چونکە ئەگەر کەسێك ڕەوشتی جوان بیٚ و ڕوی خۆش بیٚ لای چاکان خۆشەویست دەبیٚ خراپانیش لێی دوور دەکەونەوە

١٥٥-ئەی کوڕی خۆم:لە کاتی تورەیدا بەسام بەو ،لە کاتی ناخۆشیدا شادمان بەو،لەکاتیخۆشیدا سوپاس گوزار بەو،لە کاتی نوێژدا مل کەچ بەو،لە چاکە کردندا پەلە بکە.

١٥٦-کوڕی خۆم:کاتیٚ دەسەلاتت هانی دای ستەم لە خەڵکی بکەی،بیری دەسەلاتی خوات بکەویتەوە بە سەرتدا،ئاگات لە سزای خوا بێت وە سزاکەشی هەمیشەیی یە وکۆتایی نایەت.

١٥٧-کوڕی خۆم:خۆت لە تەماح بپارێزە چونکە تەماح هەژارییەکی ئامادەیە.

١٥٨-کوڕی شیرینم:خۆت لە تورەیی بپارێزە چونکە تورەیی دڵی پیاوی دانا لە ناو دەبات.

١٥٩- خۆت لە خۆش گوزەرانی زۆر بپارێزە،چونکە لێپرسینەوەی سبەینێت قورس دەبێت.

١٦٠-کوڕی خۆم:خۆت لە درۆ بپارێزە چونکە ئاینت تێك دەدات و شەخصیەتت لە لای خەڵکی ناهێڵێت

جا ئەو کاتە شەرم و جوانی و سامانت نامێنیٚ و ڕیسوا دەبی،کاتیٚ قسە دەکەی کەس گوێت لیٚ ناگریٚ و

باوەڕیشت پیّ ناكەن،خێرو خۆشیش لە ژیانێكدا نیە ئەگەر بەم شێوەیە بێت.

١٦١-كوڕم:خۆت لە دەمە قالێ بپارێزە،چونكە ئاشوبەكەی متمانە پیّ نەكراوە ودانایيەكەشی نابەسترێتەوە.

١٦٢-كوڕی شيرينم:دنيات بە دوارۆژت بكڕە لە هەر دوكياندا،قازانج دەكەی،دوارۆژت بە دنيا مەكڕە لە هەردوكياندا زەرەر دەكەی.

١٦٣-كوڕی ئازيزم:فێری چاكە ببەو خەڵكيش فێر بكە،بزانە كە خەڵكی لە خێردان نەگەر ئەوانەی پێشترمان ئەوانەی دوای خۆيان فێركرد،قسەی زانا وەك كانی خەڵكی پێويستيان پێيەتی ،ڕۆژێك ئەم و ڕۆژێك ئەو

سودی لیّ دەبينن،وە خۆ بەكەم زان بە بەڕاستی شايستە ترين كەس بەوە و زانا ترين كەس ئەوەيە كە جوانترين كردەوەی هەبێت.

بزانە هەر كەسێك كە دڵی بە نوری ئيمان ڕوناك بوەوە زمانی هەق دەڵیّ و خۆی سودی لیّ دەبينیّ خەڵكيش سود مەند دەبێت لێی هەر كەسێك خوای گەورە هەق بخاتە سەر زمانی و سودی لیّ نەبينیّ،ڕوخانی ئاينەكەی لە زمانی دايە،پياو هەيە بە هۆی يەك وشەيەكەوە خۆی خراپ دەكات هەر وەكو پرشكی بچوك ئاگرێكی گەورە دەكاتەوە .چونكە خوای گەورە هەمور ڕەوشت جوانێكی زمان شيرينی خۆش ئەوێت،ئەوەش سەرچاوەی ڕەوشتی

پياو چاكانە.

١٦٤-كوڕی خۆم:ئەو كەسەی درۆت بۆ بكات لێی دڵنيامە بە درۆشت بە دەمەوە دەكات .

١٦٥-كوڕی ئازيزم:لە كۆڕو كۆبونەوەدا لە شوێنی بەرزدا دامەنيشە،چونكە شوێنی نزم چاكترە بۆت لە شوێنی بەرز.

١٦٦-کوڕی شیرینم:پەیوەندی نێوان خۆت و خوا بە چاکە ڕامەگرە،چاکەی غەیری خواش بە قەرز بزانە بە سەرتەوە،کەس لە بەر شڕی جلەکانی بە سوك تەماشا مەکە،چونکە خوای ئەو و تۆش یەکە.

١٦٧-کوڕی ئازیزم:کاری بچوك بە کەم مەزانە،چونکە هەر کاری بچوکە سبەینێ گەورە دەبێت.

١٦٨-کوڕی خۆم:داوای پێویستی لە کەسی خوار خۆت مەکە،چونکە ئەگەر شتێکت بداتێ منەت دەکات بە سەرتدا،بەڵکو هەر داوا لە خوا بکە چونکە خوا پێی خۆشە کەسێك داوای لێ بکات،ئەگەر کەسێکیش داوای لێ نەکات لێی تورە دەبێت.

١٦٩-کوڕی ئازیزم:داوای دانایی مەکە لە ناو سکی کاغەزدا و،لە زمانەکانیشەوە مەیبیستە،بەڵکو تەماشای پیشەکە بکەو بیری پیشەوەرەکەشی بخەرەوە هەموو شتێکت پێ دەڵێت.

١٧٠-کوڕی خۆم:داوای کۆتایی کار مەکە و سەرەتاکەشی ڕەفز مەکەرەوە چونکە ئەوە بۆچون کەم دەکاتەوە و
عەقڵ خراپ دەکات.

١٧١-کوڕم:سەرسام مەبە بە چاکەکانت ئەگەر چی زۆریش بێ،چونکە تۆ نازانی ئایا خوای گەورە لێی وەرگرتوی یان نا،زۆر خەڵك سەرقاڵ مەکەو مافیشیان بەتەواوی بدە،ستەمکار مەبەو خۆت لە پاڕانەوەەی
ستەم لێ کراویش بپارێزە،چاو مەبڕە جوانی و ڕازاوەیی دنیا،داوای هەموو جوانی یەکیش مەکە لە دنیا،با هیممەتت لە و شتانەدا بێت کە لە خوای گەورەت نزیك دەخاتەوە.

١٧٢-کوڕی شیرینم:بە لەش ساغی زۆر دڵخۆش مەبە و ناخۆشیت بشارەوە چونکە ئەوە گەنجینەی چاکەیە و ئارامیش بگرە لە سەری بۆت دەبێتە توێشوو لە دوا ڕۆژدا.

١٧٣-کوڕی ئازیزم:لەو زانستەی کە هەتە نەزانی پێ فێر بکە،لە سەرو زانیاری خۆشتەوە بە دوای زانستی زانا بکەوە و هاوەڵێتی نەفام مەکە ئەگینا وەکو ئەوت لێ دێت،دڵخۆش مەبە بە ماڵێك کە ئەمڕۆ تیایدا زیندویت و سبەینێ دەمریت و بە جێی دێڵیت.

١٧٤-کوڕی شیرینم:وریای کەسی بەڕێز بە ئەگەر ڕێزت لێ نەگرت ،وریای گێل بە ئەگەر هاوڕێیەتیت کرد.وریای بێ دەسەلات بە ئەگەر دەمەقاڵێت لە گەڵ کرد،وە تەواوی چاکە لەوەدایە پەلە بکەی لە کردنی.

١٧٥-کوڕی خۆم:لای کەسانی شایستە بە دانایی قسە بکە.

١٧٦-کوڕی خۆم:لە دانایی و هەموو ڕەوشتەکانی تێ بگە و خۆتی پێ سەرقاڵ بکە و خۆتی بۆ یەکلایی بکەرەوە،کاتێ کۆت کردەوە بیکە بە بیلبیلەی چاوت بزانە کە دانایی بە دینداری و نەرم و نیانی یەوە نەبێت تەواو نی یە و نەرم و نیانیش ئەزمونی دانایی یە و نمونەی دانایش بە بێ بڕیاردان وەك ماڵێك وایە لە دەستی کەسی ناشایستەدا کە ڕێ بدات بۆ دزینی بە هەژاری ببینێت،یان وەکو نمونەی مەڕێك وایە دەڕوات بۆ غەیری(زەریبە) یەك کە گورگ دەیبینێ وا دەزانێت بە تەنهایە و دەیخوات ،لە گەڵ ئەوەشدا بەڵێن بدە بە زمانت بزانە کە زمان دەرگای دانایی یە،ئەگەر دەرگاکەت پشت گوێ خست هەرچی کە تۆ ناتەوێ هاتو چۆی لێوە ناکات ،ئەگەر دەرگاکەت پاراست گەنجینەکەت پاراستووە،هەر کەسێك خاوەنی زمانی خۆی بێ ئەگەر بڕیارێك ببینێت قسە دەکات ئەگەر بڕیاریشی نەبینی قسە ناکات و بێ دەنگ دەبێت،

١٧٧-کوڕی ئازیزم:سەرزەنشتی کەسێك مەکە کە نیەتی و داوا دەکات چونکە هەرکەسێك خواردنی نەبێت
عەقڵیشی نابێت.

١٧٨-کورە ئازیزەکەم: دەمە قالێ لە گەڵ دانا مەکە،دەمە قالێ لە گەڵ ڕۆچودا مەکە،لە گەڵ ستەمکادا مەژی
هاوەڵێتی گومان لێکراویش مەکە.
١٧٩-کورەکەی لوقمان بە باوکی وت: کێ دەوڵەمەندترین کەسە؟دەڵێن کەسێك دەوڵەمەندە ماڵ و سامانی زۆر بێ؟لوقمانیش پێی وت:.....نا کورم....بەڵکو دەوڵەمەندی لە زانستدایە،
ئەگەر پێویستی بوو دەستی دەکەوێ ئەگەریش لێی بێ نیاز بوو خۆی بەسە.
١٨٠-کوڕی خۆم:ناتوانی کردەوەی چاك بکەی مەگەر بە یەقین وە مرۆڤ کردەوەی نی یە مەگەر بە ئەندازەی یەقینەکەی و هیچ خاوەن کردەوەیەکیش کردەوەی کەم نابێت مەگەر کاتێ یەقینی کەم ببێت .
١٨١-کوڕی خۆم:با گومانی خراپ بە سەرتا زاڵ نەبێت ،چونکە لە نێوان تۆ و خۆشەویستەکەتدا چاکسازی ناهێڵێت.
١٨٢-کوڕی خۆم:لەگەڵ نەفاماندا دامەنیشە و هەرگیز تێکەڵاوی دوو ڕوو مەبە .
١٨٣-کوڕی شیرینم:هەر کەسێك دایك و باوکی لە خۆی ڕازی بکات،خوای خۆی ڕازی کردووە،هەر کەسێکیش دایك و باوکی لە خۆی تورە بکات ،خوای لە خۆی تورە کردووە.
١٨٤-کوڕی شیرینم:هەرکەس پشت بە خوا ببەستێ و بەقەزاو قەدەر ڕازی بێ ئەوە ئیمان و باوەڕی جێگیر کردوەو خۆی یەکلای کردۆتەوە بۆ چاکە .
١٨٥-کوڕی ئازیزم:هەرکەس ڕاوێژ نەکات پەشیمان دەبێ، هەر کەس هاوڕیەتی کەسی خراپ بکات سەلامەت نابێ،هەرکەسێ بچێتە شوێنی نەشیاو تۆمەتی بۆ دروست دەکرێ ،هەر کەس ڕقی لە خراپە بێ دەپارێزرێ ،

هه‌ركه‌س چاكه بكات سوپاس ده‌كریَ،هه‌ركه‌س ره‌حمی نه‌بیَت خواش ره‌حمی پیَ ناكات.

١٨٦-كورم:عه‌قلَی خه‌لَكی بۆ خۆت به‌ره،كوره‌كه‌ی وتی:چۆن؟وتی:له كاره‌كانتدا راویَژیان پیَ بكه.

١٨٧-كوره نازداره‌كه‌م:هه‌ركات خراپه‌یه‌كت كرد چاكه‌یه‌ك به دوایدا بكه،ئه‌گه‌ر خه‌لَكی شانازیان به جوانی قسه‌كردنه‌وه ئه‌كرد تۆ شانازی به جوانی بیَ ده‌نگییه‌وه بكه،كاتیَك فه‌رمانیَكیان پیَ كردی و پرسیاری شتیَكیان لیَ كردی بلَیَ:به‌لَیَ،مه‌لَیَ:نه‌و،چونكه نه‌و نه‌زانی و رژدی یه.

١٨٨-كوری خۆم كاتیَك پیَویستت به ده‌سه‌لاَتداریَك بوو زۆری لیَ مه‌كه،و داواشی لیَ مه‌كه مه‌گه‌ر له كاتی شیَنه‌یی و دلَخۆشیدا،داوای یارمه‌تی له كه‌سیَك مه‌كه كه فیَلَت لیَ ده‌كات و داوای هیچ له چروكیش مه‌كه،چونكه ئه‌گه‌ر نه‌تداتیَ بینه‌دانه‌كه‌ی عه‌یب و شووره‌ییه بۆت،خۆ ئه‌گه‌ر بشتداتیَ منه‌ت ده‌كات به سه‌رتدا،

١٨٩-كوری ئازیزم:چاكه بكه‌و خراپه مه‌كه به‌راستی كه‌سی چاك چاكه ئه‌نجام ده‌دات و كه‌سی خراپیش خراپه ئه‌نجام ده‌دات.

١٩٠-كورم:ئامۆژگاری وه‌ربگره ئه‌گه‌ر چی له سه‌ریشت قورس بوو هاوار بۆ ئه‌و كه‌سه‌ی گویَ نه‌گریَ گویَ گرتنه‌كه‌ی سودی بۆی نی یه ،هاوار بۆ كه‌سیَكیش زانست فیَر بووه‌و سودی پیَ ناگه‌یه‌نیَ،هاوار بۆ كه‌سیَكیش گومرایه‌و گومرایی به‌سه‌ر ریَی راستدا هه‌لَبژاردووه.

١٩١-كوری شیرینم:كاتیَ به‌رۆژو بووی به ئه‌ندازه‌ی پچرانی ئاره‌زوت به‌رۆژو به،به شیَوه‌یه‌ك كه ئه‌نجامدانی نویَژه‌كان ته‌مه‌لَت نه‌كات چونكه نویَژ گه‌وره‌تره.

١٩٢-كورم:به‌راستی دانایی هه‌ژاران ده‌كات به پاشا.

١٩٣-كوڕی ئازیزو بیلبیلەی چاوم:تاڵی و سوێری زۆرم چەشتوە بەلاّم لە هەژاری تاڵترم نەچەشتوە،
ئەگەر هەژار بوی با خەڵكی باست نەكەن و بەكەمت بزانن،بەڵكو داوای بەخشش لە خوا بكە ،كێ هەیە
داوای لە خوا كردبێ و پێی نەبەخشیبێ،یان لێی پاڕابێتەوەو وەلاّمی نەدابێتەوە، یان هانای بۆ بردبێو بە دەمییەوە نەچوبێ .
١٩٤-كوڕی شیرینم:دایك و باوك دەرگایەكن لە دەرگاكانی بەهەشت ئەگەر لێت ڕازی بورن دەچیتە بە هەشتەوە، ئەگەر لێشت تورە بون بێ بەش دەبیت لە بەهەشت.
١٩٥-كوڕم: ئامۆژگاریت دەكەم بە چەند شتێك كە لە خوات نزیك دەخاتەوە و لە تورەییەكەی دوورت دەخاتەوە :یەكەم:خوای پەروەردگار بپەرستەو هیچ هاوبەشێكی بۆ دامەنێ .
دووەم:ڕازی بە بە قەدەری خوا لە هەرچی پێت خۆشەو پێت ناخۆشە.
١٩٦-كوڕی شیرینم:پەنا بگرە بە خوا لە شەڕی خراپەو شەڕی قەزاو قەدەر.
١٩٧-كوڕی شیرینم:بە ڕەزامەندی خوا خەڵكی لە خۆت تورە بكە .
١٩٨-كوڕی ئازیزم:پەنا بگرە بەخوا لە خراپەی ئافرەتان.
١٩٩-كوڕی خۆم:كاتێ بەڕۆژو بوی بە ئەندازەی پچڕانی ئارەزوت بەڕۆژوبە،بە شێوەیەك كە لە ئەنجامدانی نوێژەكانت تەمەڵت نەكات چونكە نوێژ گەورەترە لە ڕۆژوو،لە بەر ئەوەی ڕۆژو و بۆ پاڵفتە كردنی ڕەوشتەكان و سوككردنی سنور بەزاندنی ئارەزووە و وەرزشێكی ڕوحیشە،بەلاّم نوێژ بۆ چاكسازێ دەرونەكانە كە پەناگەی هەموو خراپەكان و سەرچاوەی هەموو ئارەزوویە كە هەرچی پەرسترابێت قێزەون تر نەبووە لە لای خوای گەورە لە پەرستنی ئارەزو.

﴿وتە گشتییەکانی لوقمان﴾

٢٠٠. بەڕاستی دەستی خوا لەسەردەمی دانایانە، هەر کاتێ یەکێکیان قسەدەکات خوای گەورە ووشەکانی بۆ دێنێت.

٢٠١. هەر کەسێك ئامۆژگاری خۆی بکات خوای گەورە دەیپارێزێت، هەر کەسێك خۆی لەخەڵکی بەبچوکتر بزانێت خوای گەورە بەهۆی ئەوەوە سەربەرزی دەکات زەبوونی لەگوێڕایەڵی خوای گەورەدا چاکترە لەسەربەرزی لەسەرپێچی خوای گەورەدا.

٢٠٢. هەر کەسێك درۆ بکات ئاوی دەموچاوی نامێنێتو هەر کەسێکیش ڕەوشتی ناشرین بێت غەمو خەفەتی زۆر دەبێت.

٢٠٣. بێدەنگی دانایە، بەڵام کەم کەس جێبەجێی دەکات.

٢٠٤. بەڕاستی باوەڕدار ئەگەر سەیری سەرنجامی کارەکانی بکات پەشیمان نابێت.

٢٠٥. ئامۆژگاری لەسەر نەفام قورسە هەروەك قورسی سەرکەوتنی پیری بەتەمەن بەناو شاخوبەردەڵاندا.

٢٠٦. بەڕاستی مرۆڤی دووڕو لای خوا بێوەی نابێت.

٢٠٧. هەرکاتێ خوای گەورە بییەوێت خراپە لەناو هەر نەتەوەیەکدا بڵاوبێتەوە دەمەقاڵێ لەناویاندا بڵاودەبێتەوە وکردەوەیان کەم دەبێت.

٢٠٨. هاوەڵ سێ جۆرە، فێڵباز، پێزان، بەتەماع.

٢٠٩. فێڵباز: ئەوەیە کە چاکەی لەگەڵ دەکەیتو پاداشتت ناداتەوە.

٢١٠. پێزان: ئەوەیە کە چاکەی لەگەڵ دەکەیتو پاداشتت ئەداتەوە.

٢١١. به‌ته‌ماعیش: ئه‌وه‌یه بـه‌بێ هـیچ مه‌به‌سـتێكی دنیـایی حـه‌ز ئـه‌كات زوو زوو بتبینێت.

٢١٢. كاتێـك قـسه‌ت كـرد لـه‌كورتی بیـبڕه‌وه، كـاتێكیش پێویـستییه‌كه‌ت جـێ به‌جێكرد قسه مه‌كه.

٢١٣. فێڵی دڵ به‌قسه‌كردن له‌سه‌ر زمان یان به‌بینین له‌چاودا ده‌رده‌كه‌وێت.

٢١٤. له‌گه‌ڵ گێلدا مه‌ژی ئه‌گه‌ر چی ده‌وڵه‌مه‌ندیش بێت... سـه‌یری شمـشێر بكـه دیمه‌نی چه‌ند جوانه‌و ئازاره‌كه‌ی چه‌ند سه‌خته.

٢١٥. به‌ڕاستی قسه هه‌یه ڕه‌قتره له‌به‌ردو تیـژتره لـه‌ده‌رزی‌و تـاڵتره لـه‌ئارامگرتن‌و گه‌رمتره له‌پشكۆ، چه‌ندین دڵ هه‌یه كێڵگه‌ی هه‌یه ، تۆش لـه‌و كێڵگه‌یـه‌دا قـسه‌ی باش بڕوێنه ئه‌گه‌ر هه‌مووشی نه‌ڕوێت هه‌ندێكی ده‌ڕوێت.

٢١٦. نه‌مبینیوه قورستر بێت له‌و وته‌خراپه‌ی كه‌له دڵدا جـێگیر ده‌بێـت هـه‌ر وه‌ك جێگیربوونی ئاسن له‌ئاودا.

٢١٧. پیاوێك ته‌ماشای لوقمانی ده‌كرد ئه‌ویش پێی وت: ئه‌گـه‌ر بـۆ ئـه‌وه سـه‌یرم ده‌كه‌ی كه‌دوو لێوی ئه‌ستورم هه‌یه ئه‌وا له‌نێوانیاندا وتـه‌ی نـه‌رم‌و نیـان ده‌رده‌چـێت، ئه‌گه‌ر بۆ ئه‌وه‌ش سه‌یرم ئه‌كه‌ی كه ڕه‌ش پێستم ئه‌وادڵم سپییه.

٢١٨. به‌لوقمان وترا: چی تۆی گه‌یانـده ئـه‌و پلـه‌و پایه‌یـه؟ وتـی: وازهێنـانم لـه‌و شتانه‌ی كه په‌یوه‌ندی به‌منه‌وه نییه.

٢١٩. به‌لوقمان وترا: ڕوخسارت چـه‌ند ناشـرینه؟ وتـی: ئایـا به‌مـه ڕه‌خنـه لـه‌من ده‌گرن یان له‌دروستكاره‌كه‌م.

٢٢٠. كوڕه‌كه‌ی لوقمان به‌باوكی ووت: باوكه چی ڕه‌وشتێك بۆمرۆڤ چـاكه؟وتی: ئاین‌و سامان وتی: ئه‌ی ئه‌گه‌ر سیان بوو؟ وتی؟ ئاین‌و سامان‌و شه‌رم،وتی: ئه‌ی ئه‌گـه‌ر چواربوو؟وتی: ئاین‌و سامان‌و شه‌رم‌و ڕه‌وشـتی جـوان،وتی: ئـه‌ی ئه‌گـه‌ر پێـنج بـوو؟

وتی:ئاین‌و سامان‌و شه‌رم‌و ڕه‌وشتی جوان‌و به‌خشنده‌یی، وتی: ئه‌ی ئه‌گه‌ر شه‌ش بوو؟ وتی: كوڕی خۆم، هه‌ر كه‌سێك ئه‌م پێنج شته‌ی له‌خۆیدا كۆكرده‌وه ئه‌وه پاك‌و پارێزكارو دۆستی خوایه‌وله‌شه‌یتانیش پارێزراو ده‌بێت.

٢٢١. ئیبن حه‌ریر ده‌ڵێ: لوقمانی حه‌كیم كۆیله‌یه‌كی حه‌به‌شی بوو پیشه‌ی دارتاشی بوو، جارێك گه‌وره‌كه‌ی پێی ده‌ڵێت: ئه‌م مه‌ڕه‌مان بۆ سه‌ربڕه پاشان ئه‌ویش سه‌ری ده‌بڕێت.

ئینجا ده‌ڵێت: چاكترین گۆشتم بۆ ده‌ربێنه پاشان ئه‌ویش زمان‌ودڵه‌كه‌ی بۆ ده‌رده‌كات، پاش ماوه‌یه‌كی تر پێی ده‌ڵێ: ئه‌م مه‌ڕه‌مان بۆ سه‌ربڕه ئینجا ئه‌ویش سه‌ری ده‌بڕێت پاشان ده‌ڵێ: خراپترین گۆشتم بۆ ده‌ربێنه لێی پاشان دووباره ئه‌ویش زمان‌و دڵه‌كه‌ی بۆ ده‌رده‌كات، ئینجا گه‌وره‌كه‌ی پێی ده‌ڵێت: فرمانم پێ كردی چاكترین گۆشتم بۆ ده‌ربێنی لێی زمان‌و دڵه‌كه‌یت بۆ ده‌رهێنام، جاری دووه‌م فه‌رمانم پێ كردیت خراپترین گۆشتم بۆ ده‌ربێنیت لێی دووباره هه‌ر زمان‌و دڵه‌كه‌یت بۆ ده‌رهێنام؟ ئه‌ویش ده‌ڵێ: هیچ شتێك نییه پاكتر بێت له‌و دووانه به‌مه‌رجێك خاوه‌نه‌كه‌ی پاك ڕای بگرێت هیچ شتێكیش نیه پیستر بێت له‌و دوانه ئه‌گه‌ر خاوه‌نه‌كه‌ی پیسی بكات.

٢٢٢. ده‌گێرنه‌وه دوای ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره دانایی به‌لوقمانی حه‌كیم دا پیاوێك كه پێشتر ده‌یناسی بینییه‌وه پێی ووت: تۆ تا دوێنێ لای گه‌وره‌كه‌ت شوانی مه‌ڕ بوویت ئه‌ی چی تۆی گه‌یانده ئه‌و پله‌و پایه‌یه؟ وتی: قه‌ده‌ری خواو به‌جێهێنانی سپارده‌و ڕاستگۆیی له‌قسه‌كردنداو بێده‌نگ بونم له شتێك كه په‌یوه‌ندی به‌منه‌وه نه‌بێت.

٢٢٣. له‌خه‌ڵكی خراپ دووربكه‌ونه‌وه بادڵتان ساغ بێت‌و لاشه‌تان ئاسوده بێت‌و ده‌رونتان ئارامبێت.

٢٢٤. ديدارو گەيشتن بەپياوچاكان ئاوەدانی دڵانە،دڵ بەوتەی دانايی زيندوو دەبێتەوە هەروەك چۆن زەوی بەبارانی پەلە زيندوو دەبێتەوە.

٢٢٥. جارێك لوقمان دەچێتە خزمەت پێغەمبەر داود(سەلامی خوای لێ بێت) دەبينێت وا داود خەريكی چاككردنی زرێ پۆشەكەيەتی لوقمان نەيزانی داود خەريكی چييە، ويستی پرسياری لێبكات بەلام لەدڵی خۆيدا وتی: با پەلە نەكەم ماوەيەك چاوەڕێی كرد تا داود زرێ پۆشەكەی چاك كردوو لەبەری كرد ووتی: بەخوا زرێپۆشێكی چاكەو بەكەڵكی جەنگ دێتو دەمپارێزێت ئينجا لوقمان زانی كە شتەكە چی بوو بۆيە بەداودی ووت: بێدەنگی زێڕەو بەشێكە لەدانايی ويستم پرسيارت لێ بكەم بەلام خۆم گرت تا خۆت بۆت باسكردمو فێربووم.

٢٢٦. جارێك لوقمان بەدەنكە خەردەلەيەك ئامۆژگاری كوڕەكەی دەكرد، تا خەردەلەكە نامێنێتو لەناو دەچێت، پاشان دەڵێت: كوڕی خۆم ئاكۆژگارييەكم كرديت ئەگەر ئامۆژگارييەكەبۆ شاخێك بوايە ئەوا شاخەكە لەت دەبوو، پاشان دوای ئەمە كوڕەكەی مرد.

٢٢٧. ئەگێڕنەوە كە لوقمانی حەكيم سەردانی عەنتەرەی كرد لە وڵاتێكی تر پێی وت: تۆ عەنتەری؟ تۆ ئازاترين خەڵكی ئەم سەردەمەی؟ ئەتوانی ئازايەتيم فێربكەی عەنتەرە:وتی: پەنجەت بخەرە ناو دەممو منيش پەنجەم دەخەمە ناو دەمتەوە، هەريەكەيان لەيەك كاتدا پەنجەی يەكتريان گەست، لوقمان يەكسەر هاواری لێ هەستا.

عەنتەرەوتی: ئەگەر تۆ هاوارت نەكردايە من هاوارم دەكرد، ئەوە ئازايەتييە كەمێك خۆگربيت تا دوژمنەكەت خۆگری نامێنێت. پاشان عەنتەرە بەلوقمانی ووت: تۆ دانای سەردەميت ئايا ئەتوانی فێری دانايم بكەيت؟ لوقمان وتی: پەنجەت بخەرە ناو دەممەوە خێرا پەنجەی كردە ناو دەمييەوە! خێرا لوقمان پەنجەی گەست، عەنتەرە كەوتە هاواركردن لوقمان ووتی: ئەگەر كەمێك بيرت هەبوايە ئەتزانی كەمن دەستت

نەگەستمو ئازارت نەدەم، ئەو کاتە وا بەئاسانی پەنجەت نەئەخستە ناو دەمـم، بەراسـتی ئەمە دانایە ئەبێت پێش ئەوەی بچیتە ناو بیرەوە بزانێت چۆن دێتە دەرەوە.

٢٢٨. چی بچێنی ئەوە ئەدوریتەوە .

٢٢٩. هەروەك چـۆن دوژمـن بـە پەیوەنـدی بەسـتن ئەبێتـە دۆسـت.دۆسـتیش بـە پەیوەندی پچڕان دەبێتە دوژمن.

٢٣٠. ببە بەندەی چاکان و نەبیتە دۆستی خراپ.

٢٣١. هەروەك چۆن لە نێوان گورگ و مەڕدا دۆستایی نیە بـەو شـێوەیە لـە گـەڵ چاکە کار و خراپەکاریشدا دۆستایەتی نی یە .

٢٣٢. دەوڵەمەند بە بێ ترس دەبیت.

٢٣٣. نەرم و نیانی سەر چاوەی هەموو دانایی یەکە .

٢٣٤. داپۆشینی ئەوەی چاودێریم کردوە باشترە لە بلاوکردنەوەی ئەوەی گومـانم پێ بر دوە.

٢٣٥. پرسیار نیوەی وەلامە و گونجان لە گەڵ خەلکی نیوەی عەقلە.

٢٣٦. گەورەی ڕەوشتەکانی دانایی ئاینی خوای گەورەیە.

٢٣٧. ڕژدی و ڕەوشت ناشیرینی و زۆر داوای شت لە خەلکی کـردن نیـشانەی نەفامە.

٢٣٨. کەسی بەڕێز کە زوهدی بوو خۆی بە کەم دەزانێت و کەسی بێ ڕێزیش کە زوهدی بوو خۆی بە گەورە دەزانێ.

٢٣٩. ئارامگرتن دوو جۆرە:ئارامگرتنێك کە پێت ناخۆشـە لات دەدات لـە هـەق ئارامگرتنێك کە پێت خۆشە ئارەزوو بۆ لای خۆی بانگت دەکات .

٢٤٠. لێدانی باوك بۆ منداڵ وەك پەین وایە بۆ کێڵگە.

٢٤١. ڕووخۆشی و دەرخستنی خۆ بەکەم زانین و سلاّو کردن و مامەڵەی جوان و وازهێنان لە گوناه دەبنە هۆی خۆشەویستی لە ناو خەڵکیدا .

٢٤٢. ئارامگرتن لە سەر ناڕەحەتییەکان لە جوانی یەقینەوەیە ،هەموو کارێکیش تەواوی و مەبەستی خۆی هەیە،تەواوی پەرستش وەرع و یەقینە،مەبەستی گەورەی و بەرزیش عەقڵی جوانە ،هەرکەس عەقڵی جوان بێ ناتەواوییەکانی دادەپۆشی و خراپەکانی چاك دەکات و خوا لە خۆی ڕازی دەکات .

٢٤٣. بە لوقمانی حەکیم وترا:کێ ئارامگرترین کەسە؟ ووتی:ئارامگرتنێك ئازاری بە دوادا نەبێ، وترا:ئەی کێ زاناترین کەسە؟وتی:کەسێك زانستی خەڵکی بخاتە سەر زانستی خۆی،وترا:کێ چاکترین کە سە؟وتی: دەوڵەمەند،وترا:دەوڵەمەندی لە ساماندا؟وتی :...نا ئەو دەوڵەمەندەی کاتێ داوای چاکەیەکت لێ کرد لە لای ئەو دەستت بکەوێ ئەگەر نا خۆی بێ نیاز بکات لە خەڵکی.

٢٤٤. خۆشبەختی بۆ ئەو کەسەی سودی لە زانستەکەی دەبینێ و گوێ لە قسە دەگرێ و شوێن چاکترینیان دەکەوێ.

٢٤٥. عەقڵ بە ئەدەبەوە وەك درەختی بێ بەر وایە،عەقڵ لە گەڵ ئەدەبدا وەك درەختی بەردار وایە.

٢٤٦. خۆشبەختی بۆ ئەو کەسەی بەدنیا هەڵنەخەڵەتاو لە ڕۆژی دوایشدا پەشیمان نابێتەوە .

٢٤٧. قسە نەزانین نیشانەی کەم عەقڵی یە جا تەماشا بکە بزانە چی دەڵێی .

٢٤٨. هەرکەس چاکەکانیانی بژمێرێ بەخشندەیی نامێنێت.

٢٤٩. هەرکەس حەزی لە دەمەقاڵێ بێت جوێنی پێ دەدرێ.

٢٥٠. جارێك لوقمانی حەكیم:بینرا لە دوای دزێكەوەدەڕۆیشت پێیان ووت :ئەی دۆستی خوا ئەوە لە دوای ئەو بێ باوەڕەوە دەڕۆیت؟!وتی:بەڵێ..بەڵكو داوای لێ بكەم باوەڕ بێنێ و رزگار بێ.

٢٥١. دەگێڕنەوە ماڵی لوقمانی حەكیم سادەترین ماڵ بوو ، لە ماڵی جاڵجاڵۆكە سادەتر بوو،لە و بارەوە پرسیاری لێ كرا، لەوەلامدا وتی :ئەوە زۆرە بۆ كەسێك كە بمرێت.

٢٥٢. رۆژگارێك به سەر خەڵكیدا دێت كە چاوی پیاوی دانا تیایدا روون نابێت.

٢٥٣. هەموو بەیانیان و ئێوارانێك زمان بە ئەندامەكانی تر دەڵێت: ئێوە چۆنن؟دەڵێن:ئێمە باش ئەبین ئەگەر تۆ وازمان لێبێنی .

٢٥٤. پێویستە پیاوی ژیر لە ماڵەوە وەك منال و لە دەرەوەش وەك پیاو خۆی پیشان بدات.

٢٥٥. خوای گەورە ئێسكی ئەوانە دەڕزێنێ كە بە ئارەزوی خەڵكی قسە دەكەن.

٢٥٦. هەر خۆشیەك یان ناخۆشییەك كە دێتە ڕێت لە دڵی خۆتدا بەشتێكی چاكی بزانە .

٢٥٧. هیچ شتێك قورس تر شك نابەم لە قسەی خراپ كاتێ كە لە دڵدا دەچەسپێ وەك ئاسن وایە لە ئاودا.

٢٥٨. یەكەم شتێك كە لە دنیادا سودی لێ دەبینی لە دوای هاوەڵی چاك ژنی چاكە .

٢٥٩. هیچ شتێك ماندوكەرتر نی یە بۆ لاشە لە شتی پڕو پوچ (لەهو).

٢٦٠. هەرچی ئەیشاریتەوە لە دوژمنەكەت بۆ دۆستەكەتی ئاشكرا مەكە .

٢٦١. نمونەی كەسی گێل وەك جلی كۆن وایە كاتێ لایەكی دەدورێتەوە لە لایەكی ترەوە دەدڕێت و وەك شوشە وایە یەك ناگرێتەوە .

٢٦٢. دەمە قالێ کلیلی ڕق و کینەیە ڕق و کینەش کلیلی گوناهە .

٢٦٣. چاکە گەنجینەیە،تەماشا بکە بزانە بە کێی دەسپێری.

٢٦٤. بە لوقمانی حەکیم وترا: کێ زاناترین کەسە؟وتی: کەسێك زانست لە خەڵکی وەربگرێت.

٢٦٥. با هەزار دۆستت هەبێت هەرچەندە هەزاریش کەمە،با یەك دوژمنت نەبێت هەرچەندە یەك دوژمنیش زۆرە.

٢٦٦. پشت بە خوا بەستن چاکترین شتە،کەم ئەرك خستنە سەر خەڵکیش ئەوپەڕی وورەیە.

٢٦٧. خۆت لە هاوڕییەتی درۆزن بپارێزە ئەگەر پەناشی بۆ هێناوی باوەڕی پێ مەکە،باواش نەزانێ کە تۆ بە درۆزنی ئەزانی ڕقت لێ هەڵدەگرێت خووی ئەویش مەگرە.

٢٦٨. زیرەکترین کەس ئەوەیە،ئەنجامی کار بزانێ و خۆی لێ بپارێزێ.

٢٦٩. چاکترین کەس لە پیاوەتی و ڕەوشتدا کەسێکە کاتێ پێویستی هەبوو دوور بکەوێتەوە کاتێکیش پێویستیان پێی بو نزیك بکەوێتەوە .

٢٧٠. هاوڕێی خۆت یان هاوڕێی باوکت خۆش بوێ.

٢٧١. چاکە لە شوێنی شایستەی خۆی بکە،لە شوێنی ناشایستە دایمەنێ چونکە بە هۆی ئەوەوە لە دنیادا

٢٧٢. زەرەر دەکەیت و لە پاداشتی دوارۆژیش بێ بەش دەبی .

٢٧٣. کاتێ یەکێکتان لە بیاباندا بینی پرسیاری ڕێنیشاندانی لێ مەکەن چونکە بە تەنها بونی کەسێك لە بیاباندا گومانی ئەوەی لێ دەکرێت ڕێگرو دز بێت،یان شەیتانێك بێت ڕێتان لێ هەڵە بکات ،وە وریای دوو کەسیش بن مەگەر شتێك ببینن و

من نەیبینم،چونکە کەسی ژیر کاتێ بە چاوی خۆی شتێکی بینی هەق لەوەوە دەناسرێتەوە،ئەوەی کەسی ئامادەش دەیبینێ کەسی نائادە نایبینێ.

٢٧٤. نارەحەتی و ناخۆشی زۆرم بینیوە و هەمیشە لە سەری ئارامم گرتوە .

٢٧٥. خوایە هاوەلآنم بێ ئاگا نەبن،لەوەی ئەگەر یادی تۆم کرد یارمەتیم نەدەن و ئەگەر تۆشم لە یاد کرد یادتم نەخەنەوە و کاتێ فەرمانم کرد بە گوێم نەکەن و کاتێکیش بێ دەنگ بووم خەفەتبارم بکەن.

٢٧٦. ئاگات لەو قسانە بێ کە لە دەمت دەردەچێت،بە بێ دەنگیش بێوەی نابی بەڵکو پێویستە لە سەرت قسەیەك بکەی کە سودت پێ بگەیەنێ .

٢٧٧. بەڕاستی دنیا پردێکە بە سەریدا بپەڕینەوە و ئاوەدانی مەکەنەوە .

٢٧٨. جارێك لوقمانی حەکیم لە گەڵ گەورەکەیدا بوو گەورەکەی چووە سەر ئاو و زۆر مایەوە ،جا لوقمانی حەکیم بانگی کردو وتی:بەڕاستی زۆر مانەوە لە سەر ئاو جگەر توند دەکات و دەبێتە هۆی نەخۆشی مایەسیری و پلەی گەرمی بەرز دەکاتەوە تاسەر جا کەوایە زۆر مەمێنەوەو زوو هەستە،جا کاتێ کە گەورەکەی دەرچوو ئەم پەندەی لە سەر دەرگای سەر ئاوەکە نوسی.

٢٧٩. بەڕاستی زانای دانا بە بێ و سەنگینی خەڵکی بانگ دەکات بۆ لای زانستەکەی ،زانای نا داناش بە سوکی

٢٨٠. و زۆر وتن خەڵکی لە زانستەکەی دوور دەخاتەوە .

٢٨١. بە ڕاستی قسە هەیە لە بەرد ڕەقترە و لە نوکی دەرزی تیژترە و لە گوژاڵك تاڵترەو لە پشکۆ گەرمترە ،دڵەکانیش کێڵگەن جا لەو کێڵگەیەدا قسەی چاك بچێنە خۆ ئەگەر هەموو شی نەڕوێت هەندێکی هەر دەڕوێت.

٢٨٢. با ناخۆشی زۆر بێتە ڕێت بە شێوەیەك کە بۆت نەژمێردرێت.

٢٨٣. به ڕاستی نمونەی ژنی چاك وەك ڕۆن وایە بۆ سەر كە ڕەگەكان نەرم دەكات و قژ جوان دەكات ،وە هەروەها وەك تاج وایە بۆ سەری پاشا و وەك مرواری و گەوهەر وایە كە كەس نرخ و بەهای نازانێت،وە نمونەی ژنی خراپیش وەك لافاو وایە كە بەلاّی كۆتایی نایەت.

٢٨٤. بە شێوەیەك ڕەفتار لە گەڵ هاوڕێكەت بكە هەر وەك ئەوەی كە هیچ پێویستیت پێی نیەو ناتوانیت دەست بەر داریشی بیت .

٢٨٥. بە لوقمانی حەكیم وترا:چۆن دانایت بە سەر پێغەمبەرایەتیدا هەڵبژارد لە كاتێكدا كە پەروەردگارت لە نێوانیاندا سەر پشكی كرد بوی؟ وتی:ئەگەر یەكسەر پێغەمبەرایەتیم بۆ بهاتایە ئومێدم دەكرد تیایدا سەركەوتوبم بەلاّم سەرپشك كرام، ترسام نەتوانم هەستم بە ئەركی پێغەمبەرایەتی،جا بۆیە دانایم هەڵبژارد.

٢٨٦. زاناترین كەس بە خوا كەسێكە كە زیاتر لێی بترسێ . خۆتان لە خراپەی خەڵكی بەدوور بگرن دڵتان سەلامەت دەبێت و لاشەتان دەحەسێتەوە و دەرونتان دەگەشێتەوە.

٢٨٧. لە دوژمن دورە پەرێز بەو ئاگات لە دۆست بێت ڕەخنە لە كەسێك مەگرە كە یارمەتیت نادات .

٢٨٨. گوێ لە خۆت گەورەتر بگرە.

٢٨٩. سوپاسی ئەو كەسە بكە كە چاكەت لە گەڵدا دەكات،چاكە لە گەڵ كەسێكیشدا بكە كە سوپاست دەكات چونكە نیعمەتێك لە ناو ئەچێت كە سوپاسی خاوەنەكەی نەكەیت،لە ناویش ناچێت ئەگەر سوپاسی بكەی.

٢٩٠. داود پێغەمبەر(علیە السلام)بە لوقمانی حەكیمی وت:چۆن ڕۆژت كردەوە؟لوقمانیش وتی:بە دەستی كەسانی ترەوە ڕۆژم كردەوە .

٢٩١. کاتێك کەوتیتە ناو ئەوشتانەی کـە حـەزت لێ یـە و ڕقـت لێ یە،بـە ئاگابـە لەوەی کە دڵـت شـتێکی تێبـچێت کـە بەرژەوەنـدیت لـەوەدا بێـت کـە تـۆی تـێ نەکەوتوی.

٢٩٢. مونافەسە بکە لە بە دەستهێنانی ڕەوشـتدا چـونکە میراتێکـی نەفرێنـدراوە و هاوڕێیەتی شکست نەخواردو و شتێکی تامەزرۆ کراوە لە ناو خەڵکیدا .

٢٩٣. خۆ بەکەم زان بە بەرامبەر بە هەق دەبیتە ژێرترین کەس.

٢٩٤. کەسێك سێ شتی تیا بێت ئیمـان و بـاوەڕی تـەواو دەکـات (١)کـە کـاتێ خۆشـنود بـوو خۆشـنودییەکەی بـەرەو ناهـەقی نـەبات ،(٢)کـاتێ کـە تـوڕە بـوو توڕەییەکەی لە هەق دەری نەکات ،(٣)کاتێ کە ڕێزی لێ گیرا ئەوەی لێ دەگیرێ کە لەوێ نیە.

٢٩٥. جوانی نیەت لە پەرستـشدایە و جـوانی دانیـشتن لـە لوتکـەی زانـستدایەو ڕەوشتی ناشیرین لە چروکی دایەو ڕەوشتی جوانیش لە بەخشندەیی دایە.

٢٩٦. دانایی ئەوەیە ببوری لەو کەسەی کە ستەمت لێ دەکات و پاداشتی خراپەش بە چاکە بدەیتەوە.

٢٩٧. فێڵی دڵەکان لە وشەی سەر زمان یان لە ڕوانینی ناو چاودا دەردەکەوێ.

٢٩٨. هیچ خێرت تیا نیە ئەگەر فێر نـەبیت لـە کاتێکـدا کـە نـازانی و کـاریش نەکەی بەوەی کە فێر دەبیت ،نمونەی ئەوەش وەك کەسێك وایە کـە کۆمـەڵێك دارو چـیلکە کـۆ بکاتـەوە و گـورزەی بکـات پاشـان بیـەوێ هـەڵیبگرێ و نـەیتوانێ،تا کەسێکی تر بێت بۆی هەڵبگرێت.

٢٩٩. وەك ئەو کەسە وابە کە نایەوێ خەڵکی سوپاسی بکەن و کارێکیش ناکـات خەڵکی غەیبەتی بکەن، خۆی لەناو خەڵکیدا قورس نیشان دەدات و خـەڵکیش لێـی بێزەین .

٣٠٠. مام ناوەند بەو زیادەڕۆیی مەکە،ماڵت مەگرەوە لە بەخشین و زیادەڕۆیشی تیا مەکە.

٣٠١. خەوتوان چۆن بەلایانەوە دوورە ئەوەی کە بەڵێنیان پێدراوە بۆ لای ئەوەی کە بەڵێنیان پێدراوە بە پەلە ڕادەکەن .

٣٠٢. کاتێ تەمەنی لوقمان گەورە بوو داود(علیەالسلام)پێی گەیشت و لێی پرسی چی لە عەقڵت ماوە؟ لوقمان وتی:قسە لە شتێکدا ناکەم کە پەیوەندی بەمنەوە نەبێ و زۆر لە خۆم ناکەم لە کارێکدا کە پێویستم پێی نەبێت.

٣٠٣. لە تەنیایدا لە ئافرەت ئەمین مەبە،ئاوڕ لە هەژارێکیش مەدەرەوە کە خۆی بە بێ نیاز بزانێت لێت .

٣٠٤. واز لە هاوڕێی یەکەمت مەهێنە هاوڕێی دووەمت متمانەی پێت نامێنێ .

٣٠٥. نەکەی واز لە تەماشاکردنی خراپەکانت بێنی، لە بەر ئەوەی وازهێنان لەوە دەبێتە هۆی ناتەواوی بۆ چاکەکانت.

٣٠٦. لوقمان زۆر بە تەنها دادەنیشت جارێك گەورەکەی پێی دەڵێت بە ڕاستی تۆ زۆر بە تەنها دادەنیشی ئەگەر تێکەڵی خەڵك ببی باشترە،لوقمانیش لە وەڵامیدا دەڵێ :بەڕاستی زۆر بە تەنها بون دەبێتە هۆی زۆر بیر کردنەوەی زۆریش ڕینیشاندەرە بۆ ڕێی بە هەشت .

٣٠٧. نزمترین ڕەوشت بریتی یە لە فێڵ کردن لە هاوڕێ و نهێنی نەپاراستن و باوەڕکردن بە هەموو کەسێك و قسە زۆر کردن لە شتێکدا کە پەیوەندی پێتەوە نەبێ و داوا کردنی زۆر لە کەسی چروك.

٣٠٨. نەکەی دەمەقاڵێ بکەی ،چونکە دەبێتە هۆی خوێن ڕژان خوێن ڕژانیش دەبێتە هۆی تیا چوون.

٣٠٩. نەکەی دەمەقالێ لە گەڵ زانایاندا بکەی چونکە دانایی لــە ئاسمـانی ڕونـەوە دابەزیوە کەسانێك هەن نایزانن و دەیبەن بۆ خۆیان.

٣١٠. پرســیار کــرا لــە لوقمــانی حــەکیم:چــی کردەوەیــەکی خــۆت بــەلاوە گرنگە.وتی:وازهێنانم لەو شتانەی کە پەیوەندییان بە منەوە نیە.

٣١١. تورەیی مرۆڤی ژیر لە کرداریدایەو تورەیی نەفامیش هەر لە کرداریدایە .

٣١٢. چاو پاراستنم و زمان گرتنم و ئەمەکداریم بەرامبەر پەیمانم و حەلاڵ خواردنم و پاراستنی داوێنم و هەستانم بە ئەرکی خۆم و ڕێزگرتنم لە میوانم و چاکبونم لە گـەڵ دراوسێم و وازهێنانم لەو شتانەی کە پەیوەندییان بــە منــەوە نــی یــە ئــا ئەمانــە منیــان گەیاندە ئەم پلە و پایەیە.

٣١٣. مەبەست بون لە ڕۆیشتندا نیوەی تفاق و کەل و پەلە .

٣١٤. هەروەك چۆن پاشاکان وازیان لە دانایی هێنانەوە بۆتان ئێــوەش واز لــە دنیــا بێنن بۆیان.

٣١٥. دەگێڕنەوە لوقمانی حەکیم لە ناو عەریشەکەیدا بوو کە بە ئەندازەی شوێنی ڕاکشانی بوو،کوڕەکەشــی لــە بەردەمیــدا دانیــشتبوو لــە ســەرەمەرگدا بوو،لوقمـان گریا،کوڕەکەی وتی: باوکە بۆچی دەگری؟ئایــا لــە مــردن دەترســی؟یان حــەزت لــە مانەوەیە لە دنیادا؟لوقمان وتی:نا لە بەر هیچیان نی یە ،بــەلام لــە بــەر ئــەو ســەفەرە دورو درێــژ و ڕێگــە ســەختەی پێــشم و تێــشووی کــەمی خــۆم و بــاری قورســم دەگریم،نازانم ئایا ئەو بارە قورسەم لە کۆڵ دەکــەوێ تــا دەگەمــە ئــەنجام ،پاشــان بــە شانمەوە دەمێنێتەوە ئینجا لە گەڵ خۆی دەمبات بــۆ دۆزەخ دوای ئــەوە مــرد (خــوای گەورە لێی خۆش بێت).

٣١٦. دەگێڕنەوە لوقمان بەندەیەکی حەبەشی بو،خاوەنەکەی هێنایە بازاڕ بۆ ئەوەی بیفرۆشێت،هەر کڕیارێك بهاتایە لوقمان پێی دەوت:چ کارێکم پــێ دەکــەی ؟ئەگــەر

بیوتایە ئەوەو ئەوەت پێ دەکەم ،پێی دەوت تکات لێ دەکەم نەمکڕیت،تا پیاوێك هاتە لای لوقمان پێی وت:چی کارێکم پێدەکەی ؟وتی: دەتکەم بە درگاوان،پێی وت:بمکڕە جا کڕیتی و بردیەوە بۆ ماڵ،گەورەکەی سێ کچی هەبوو لە گوندەکەدا باخی دەبون،گەورەکەی ویستی لە ماڵ دەربچێت ،پێی وت:کچەکانم کردۆتە ژورەوە و خواردن و خواردنەوە و هەموو پێویستیەکم بۆ دابین کردون،کاتێ لە ماڵ دەرچوم دەرگایان لە سەر دادەخەم تۆش لە پشت دەرگاکەوە دابنیشە و بۆیان مەکەرەوە تا دێمەوە ،کاتێ لە ماڵ دەرچوو فەرمانەکەی بە جێ هێنا،کچەکان پێیان وت:دەرگاکە بکەرەوە.بەقسەی نەکردن بۆیە لێیاندا و دەموچاویان برینـدار کردجا خوێنەکەی شۆری و دانیشت کاتێ گەورەکەی گەڕایەوە بۆ ماڵ بە سەرهاتەکەی بۆ باس نەکرد دوبارە گەورەکەی ویستی لە ماڵ بچێتە دەر ،پێی وت:هەموو پێداویستیەکم بۆ دابین کردون و دەرگایان لێ مەکەرەوە،بۆیە دوبارە لێیانداو برینداریان کرد، ئەویش خوێنەکەی شۆری و دانیشتەوە کاتێ گەورەکەی گەڕایەوە ،کچە گەورەکەیان وتی :ئەم بەندە حەبەشی یە بە قسەی خوا دەکات بەڵام بە قسەی من ناکات سوێند بە خوا دەبێت تەوبە بکەم جا تەوبەی کرد کچە بچوکەکەیان وتی:ئەم بەندە حەبەشی یە،گوێڕایەڵی خوا دەکات وە خوشکە گەورەکەشم گوێڕایەڵی خوا دەکات،سوێند بە خوا دەبێت تەوبە بکەم،جا تەوبەی کرد،خوشکە ناوەنجی یەکەیان وتی:ئەو بەندە حەبەشی یە و ئەو دوو خوشکەم گوێڕایەڵی خوا بکەن سوێند بە خوا دەبێت تەو بە بکەم جا تەوبەی کرد،گومڕای گوندەکەش وتی:ئەو بەندە حەبەشی یە و ئەو سێ خوشکە گوێڕایەڵی خوا دەکەن سوێند بە خوا دەبێت منیش تەوبە بکەم جا هەموویان تەوبەیان کردو گەڕانەوە بۆ لای خوا و بون بە خواپەرستی گوندەکە .

٣١٧. لوقمانی حەکیم چوو بۆ سە فەرێك لە ڕێ گەیشت بە گەنجێك پێی وت:باوکم چی دەکات؟گەنجەکە وتی مردووە ،لوقمان وتی:سوپاس بۆ خوا کارم بە

دەستە ،لوقمان وتی:دایکم چی دەکات؟ غولامەکە وتی:مردوە،لوقمان وتی:غەمم نەما،لوقمان وتی:ژنەکەم چی دەکات؟گەنجەکە وتی:مردوە،لوقمان وتی جێگەکەم تازە بووەوە،لوقمان وتی:خوشکەکەم چی دەکات؟ گەنجەکە وتی :مردوە،لوقمان وتی:عەیب و عارم داپۆشرا،پاشان لوقمان وتی:براکەم چی دەکات؟ گەنجەکە وتی:مردوە،لوقمان وتی:پشتم شکا،پاشان لوقمان وتی:کوڕەکەم چی دەکات؟گەنجەکە وتی:مردوە،لوقمان وتی:دڵم لەت بوو!.

٣١٨. دەگێڕنەوە لە سەردەمی لوقمانی حەکیم گەنجێك چاوێکی ئازاری هەبوو ،هەرچی پزیشکی ئەو کاتە هەبوو بردیانە لای سودی نەبو دواتر باوکی بردی بۆ لای لوقمانی حەکیم،دوای ئەوەی کە لوقمان سەیری چاوەکەی کرد پێی وت:خۆزگە دەستت بڕایەتەوە،باوکی گەنجەکە لەم قسەیە تێ گەیشت و ئەوانەشی لەو مەجلیسە دابون تێگەیشتن کە ئەو گەنجە زۆر دەست دەدات لە چاوی،هەرکاتێ چاوی چاك بوایەتەوە دووبارە هەمان نە خۆشی توش ئەبۆوە،بە هۆی ئەوەی دەستی پیسی لە چاوی ئەدا تا گەنجەکە بە یەکجاری وازی لەو عادەتە هێنا و چاوی چاك بۆوە .

٣١٩. ڕێز لە دانایی خوا بگرە لە لای کەسێك دایمەنێ کە بە کەمی بزانێ،چروکیش مەبە تیایدا لای کەسێك کە بیەوێت لە بەری بکات.

﴿سُبۡحَـٰنَ رَبِّكَ رَبِّ ٱلۡعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ، وَسَلَـٰمٌ عَلَى ٱلۡمُرۡسَلِينَ ، وَٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَـٰلَمِينَ﴾

سەرچاوەکان

١. سۆمای دیدە – عادل شاسواری.
٢. گوڵبژێرێك لە وتەی دانایان و زانایان – سەردار رەزا.
٣. وصايا لقمان لابنه و حكمه – خالد محمد خادم السروجي.
٤. إهتمام اولي همم العالية الى إغتنام أيام الخالية – عبدالعزيز المسند.
٥. لقمان الحكيم و حكمه – محمد خير رمضان يوسف.
٦. لقمان الحكيم – محمد عبدالرحيم.
٧. أقوال و حكم – مؤمن محمد رضا.